

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte

Sākumizglītības skolotājs

ANNIJA PALLO

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja dziesmu apgūvē mūzikas
stundās sākumskolā

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

docente

Dr.paed.

Ligita Stramkale

Akadēmiskais
grāds

Zinātniskais/akadēmiskais
grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2024

Anotācija

Bakalaura darba temats ir - Vērtīborientēta mācīšanās pieeja dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā.

Izvēlēta darba tēma ir aktuāla, jo, vēršot uzmanību vērtīborientētas mācīšanās pieejas izziņāšanai un izpētei, skolēnu mācīšanās kvalitātes līmenis paaugstināsies, veicinot pašvadītu un radošu mācīšanos, veicinot arī personības izaugsmi un emocionālo inteliģenci. Tēma tika izvēlēta, balstoties jaunajā mācību paraugprogrammā „Skola2030“, kas mācību procesu veido vērtīborientētu jeb vērtībās balstītu. Padziļināti vērtības apgūstot mūzikas, vizuālās mākslas, literatūras un teātra mākslas stundās.

Darba mērķis ir teorētiski analizēt vērtīborientētu mācīšanās pieeju un empīriski noteikt vērtību aktualizēšanu dziesmu apgūves procesā mūzikas stundās sākumskolā. Šī mērķa sasniegšanai tika izvirzīti pētījuma jautājumi - kā teorētiskajā literatūrā, mūzikas mācību paraugprogrammā un mūzikas mācību grāmatās tiek skaidrots vērtīborientētas mācīšanās pieejas jēdziens un kā mūzikas stundās tiek aktualizēts jautājums par vērtībām, dziesmu apgūves procesā?

Pētniecības instruments - strukturēta anketa un teorētiskās literatūras analīze.

Pētniecības metodes - teorētiskās literatūras analīze, anketaptauja, salīdzinošā analīze, datu apstrādes metodes, pētījuma bāzes analīze, Kronbaha alfa, kvalitatīvu datu ieguvei.

Pētījuma rezultātā tika rastas atbildes izvirzītajiem pētījuma jautājumiem.

Atslēgvārdi: vērtīborientēta mācīšanās pieeja, vērtībās balstīta mācīšanās, vērtības, vērtību apguve, dziesmu apguve, sākumskola, mūzikas stundas, tradicionālās vērtības, mūsdienu mūzika.

Abstract

The subject of the Bachelor's work is - a value-oriented learning approach to learning songs in music lessons in primary school.

The theme of the chosen work is current, as the quality level of pupil learning will increase by promoting self-guided and creative learning, also fostering personality growth and emotional intelligence, by focusing on exploring and exploring a value-oriented learning approach. The theme was selected on the basis of the new Skola2030 curriculum, which builds the learning process on an values-oriented or value-based basis. Learning deeper values in music, visual arts, literatur and theatrical arts classes.

The purpose of the work is to theoretically analyse a value-oriented learning approach and empirically determine the updating of values in the process of learning songs in music lessons in primary school. In order to achieve this objective, study questions were raised: how does theoretical literature, music curriculum and music textbooks explain the concept of a value-oriented learning approach and how do the question of values, in the process of learning songs, be raised in music lessons?

Research instrument - structured questionnaire and analysis of theoretical literature.

Research methods – theoretical literature analysis, questionnair survey, comparative analysis, data processing methods, study base analysis, Cronbach's Alfa, for qualitative data minig.

The study led to answers to the questions raised by the study.

Keywords: value-oriented learning approach, value-based learning, values, learning about values, value-oriented learning approach, learning songs, primary school, music lessons, traditional values, contemporary music.

Saturs

Ievads	5
1. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas teorētiskā analīze	8
1.1. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas skaidrojums	8
1.2. Vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundās	13
1.3. Vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas mācību grāmatās	21
2. Empīriskā pētījuma plānošana un iegūto rezultātu analīze	29
2.1. Pētījuma bāzes un metožu raksturojums	29
2.2. Pētījumā iegūto rezultātu analīze	31
2.3. Interviju ar mūzikas skolotājiem analīze	34
2.4. Ieteikumi mūzikas skolotājiem vērtīborientētai dziesmu apguvei	40
Secinājumi	43
Literatūras un avotu saraksts	46
Pielikumi	51
1. pielikums. Vērtības mūzikas mācību grāmatās	52
2. pielikums. Bakalaura darba anketas paraugs	58
3. pielikums. Vecāku atļauja skolēnu dalībai pētījumā	61
4. pielikums. Aizpildīta vecāku atļauja skolēnu dalībai pētījumā	62
5. pielikums. Bakalaura darba intervijas parauga jautājumi	63
6. pielikums. Intervija ar mūzikas skolotāju M1	64
7. pielikums. Intervija ar mūzikas skolotāju M2	67
8. pielikums. Intervija ar mūzikas skolotāju M3	69
9. pielikums. Intervija ar mūzikas skolotāju M4	71
10. pielikums. Intervija ar mūzikas skolotāju M5	73
11. pielikums. Intervija ar mūzikas skolotāju M6	75
12. pielikums. Vērtību klasifikācija (1-vissvarīgākā, 5-vismazāk svarīgākā)	77

Ievads

Latvija ir bagāta valsts ar kultūru un tajā ietvertajām vērtībām. Jaunā mācību programma „Skola2030“ aicina skolēniem paplašināt savu redzesloku teorētisko zināšanu apgūvē, izprast vērtības un tikumus padziļināti. Vērtības kā būtību un to saturu padziļināti izkopj un apgūst kultūras izpratnes un pašizpaušmes jomā - mūzikā, vizuālajā mākslā, teātra mākslā un literatūrā. Tādā veidā mācīšanos padarot jēgpilnu un vērtīborientētu, ne tikai apgūstot virspusējas teorētiskās zināšanas.

Mūzikas stundas līdz 6. klasei notiek divas reizes nedēļā 40 minūtes. Tās var būt atdalītas nodarbības vai bloka stundas, t.i. divas mācību stundas pēc kārtas. Mūzikas stundās skolēni apgūst mūzikas literatūru, koncentrējoties uz notīm, ritma grupām, dažādu terminu apguvi, un dzied latviešu tautasdziesmas, latviešu vai ārzemju autoru dziesmas, attīsta savu dziedāšanas prasmi un klausīšanās prasmi. Klausoties dažādus skaņdarbus mūzikas stundās, skolēns tos analizē, izmantojot mūzikas izteiksmes līdzekļus - dinamika, temps, ritms, raksturs un izpildītāj sastāvs (Birzkops,1999). Skolēnam ir iespēja skaņdarbus izpildīt patstāvīgi, izmantojot orfa instrumentāriju vai arī dziedot, klavieru vai fonogrammas pavadījumā.

Muzikālās zināšanas skolēni apgūst arī praktiskā veidā, veicot pētījumus, projektu darbus, veidojot priekšnesumus un radošos darbus. Pētot savas apkaimes populārākās dziesmas vai intervējot vecākus un vecvecākus par mūzikas nozīmi viņu bērnībā un dzīvē. Šeit gan jāpiemin viens paradokss, kas atklājās pētījumā un citu skolotāju pieredzē caur intervijām, ka vecvecāku un vecāku attieksme mēdz būt noliedzoša pret mūziku kā apguves priekšmetu skolā un izglītības sistēmā. Protams, šādu attieksmi bērni adaptē un arī izpauž savu nepatiku. Skolēniem ir iespēja iepazīt arī latviešu komponistus un mūziķus, uzzinot par tiem padziļināti, pētot dzīvesstāstus, klausoties un skatoties intervijas un klausoties mūziku. Skolēni veido priekšnesumus un radošos darbus, pamatojoties uz pašreizējo tematu.

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundās, palīdz skolēniem kļūt emocionāli inteligentiem - tā ir darbība, caur ko skolēns iepazīst emocijas, spēj izteikt, ko redz un kā jūtas. Emocionālās inteligences rezultātā, skolēns spēj izjust mūziku, veidot sajūtu gleznas, ieklausīties mūzikā un saprast, autora līdzpārdzīvojumu (*Coskun et al., 2021*). Tāpēc vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir nepieciešama, pat nozīmīga mūzikas stundu sastāvdaļa, lai skolēns varētu gūt emocionālo inteligenci un par to padziļināti mācīties.

Pielietojot vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās, skolēnu mācīšanās process kļūst aktīvs, pašvadīts, strādājot grupās un individuāli, pielietojot caurviju prasmes, kritisko domāšanu, digitālās prasmes. Mācību stundās norisinās starpdisciplinārs mācību

process un notiek aktīvs darbs, skolēni mācās izrādīt cieņu cits citam un arī skolas personālam. Skolēni apgūst kultūrvēsturisko vērtību un Latvijas valsts nozīmīgumu, prot izrādīt cieņu pret tām (Skola2030, 2019).

Nesdale atzīst, ka tieši mūzikas mācība veido garīgās un mentālās normas skolēnos, kā arī pieaugušo izpratnes parādīšanos. Tāpat bērnos rodas izpratne par rasu, etniskajām un kultūras atšķirībām, kas caurstrāvo visu sociālo pasauli (Nesdale, 2004).

Skolēns dzied un uzstājas tā kā prot (Birzkops, 1999). Tāpēc mūzikas stundas sagatavo skolēnu dziedāšanai pastāvēt par sevi, par savu viedokli un savu domu un ideju. Vērtīborientēta mācīšanās pieeja piedāvā skolēnam drošu mācību vidi, kurā var nejusties slikti par savām dziedāšanas prasmēm, mācīšanās spējām vai nošu noturēšanas spējām.

Pētījuma objekts: Pedagoģiskais process sākumskolā

Pētījuma priekšmets: Vērtību aktualizēšana dziesmu apguves procesā mūzikas stundās

Pētījuma mērķis: Teorētiski analizēt vērtīborientētu mācīšanās pieeju un empīriski noteikt vērtību aktualizēšanu dziesmu apguves procesā mūzikas stundās sākumskolā.

Pētījuma jautājumi:

1. Kādas vērtības tiek aktualizētas mūzikas stundās dziesmu apguves procesā 4.- 6. klašu skolēnu skatījumā?
2. Kādas vērtības tiek aktualizētas mūzikas stundās dziesmu apguves procesā mūzikas skolotāju skatījumā?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt vērtīborientētas mācīšanās pieejas jēdzienu un pielietojumu mūzikas stundās.
2. Veikt empīrisku pētījumu par vērtību aktualizēšanu mūzikas stundās dziesmu apguves procesā un izanalizēt pētījumā iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

- Teorētiskās literatūras analīze
- Dokumentu analīze
- Anketaptauja
- Intervija
- Datu apstrādes metodes: SPSS 22 (Kronbaha alfa koeficients, aprakstošā statistika).

Pētījuma bāze: Talsu novada un Rīgas X vispārīgglītojošo skolu - 4. - 6. klašu 52 skolēni un 6 Talsu novada, Ādažu novada un Rīgas X vispārīgglītojošo skolu mūzikas skolotāji.

Pētījuma struktūra: Bakalaura darbs sastāv no ievada, divām nodaļām, secinājumiem, izmantotās literatūras saraksta ar 46 avotu vienībām un 13 pielikumiem. Darbā ir 9 tabulas un 3 attēli. Bakalaura darba kopējais apjoms bez pielikumiem 51 lappuse.

1. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas teorētiskā analīze

1.1. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas skaidrojums

Tīmekļa vietnē tezaurs.lv, vārdam vērtība ir pieci skaidrojumi, kas raksturo kādu no jomām, piemēram, psiholoģiju, filozofiju, matemātiku, fiziku, sociālo darbību. Analizējot un pētot matemātisko jomu, tad vērtība ir īpašība jeb apzīmējums, kas piemīt konkrētam priekšmetam vai vielai, vai parādībai, vai darbībai, palīdzot noteikt tās praktisku nodarību vai izmantošanas iespējas. Vārdnīca skaidro, ka vērtība ir šāds īpašību kopums, ko raksturo ar kādu materiālu ekvivalentu, piemēram, ar naudu, tai skaitā cena. Savukārt, pētot un, analizējot par kultūras jomu, no kuras liela daļa ir arī filozofija un reliģija, vērtība ir cilvēka pozitīvo rakstura īpašību kopums. Tomēr pētījumi psiholoģijas jomā atklāj, ka vērtība ir ideja par pieredzi, ko iepriekš cilvēks jau ir guvis, zināšanu ceļā vai praktiskā ceļā, šī pieredze var būt par kādu priekšmetu vai parādību un to pozitīvajām vai negatīvajām īpašībām (Tezaurs.lv, 2023).

Vērtības var būt cilvēka individuāli veidotas vai adaptētas ģimenē, un tās var būt arī sabiedriski noteiktas un izvirzītas. Tie ir būtiski uzskati, vēlamas izvēles, kas tiek izmantotas kā orientējošs princips, kritērijs cilvēka rīcībā un izpratnē par pasauli (Woody *et. al.*, 2007). Vērtības katram indivīdam un katrai sabiedrības kopienai, kultūrai vai subkultūrai var būt atšķirīgas, tas ir atkarīgs no indivīda un sabiedrības konteksta. Piemēram, vērtības var būt cieņa pret citiem cilvēkiem, atbildība par savu rīcību, godīgums, taisnīgums, mīlestība, veselīgs dzīvesveids (Ilari, 2018). Vērtības ir tās, kas dziļi iesakņojas personībā un var mainīties ilgstošā laika gaitā, taču parasti tās ir stabīlas un paliek nemainīgas ilgstošā, visa mūža garumā, un tiek nodotas nākamajām paaudzēm. Vērtības ir nozīmīgas, jo tās var ietekmēt cilvēka rīcību, attiecības un izpratni par pasauli (Geidžs & Berliners, 1999).

Tradicionālās vērtības ir tās, kas ir radušās un ir pastāvējušas ilgstoši vēsturiskā un kultūras kontekstā (Miķelsone, 2022). Tie var būt gan morāli, gan reliģiski, gan sociāli un politiski raksturlielumi, kas tiek pārmantoti no paaudzes uz paaudzi, un ir nozīmīgi sabiedrības identitātes un kopējās vērtību sistēmas veidošanā (Gill, 2013). Nozīmīgi, ka mācību stundās tiek vērsta uzmanība tieši visu raksturlielumu apgūšanai, neizlaižot kādu no vērtībām. Nepieciešamība vērsta uzmanību tradicionālajām vērtībām, caur ko ir iespēja iepazīt iekšējo cilvēka pasauli un ārējo, fizisko un sociālo sabiedrību (Welch & Ockelford, 2021). Vērtību mācīšana palīdz ar cieņu un izpratni, izturēties pret citiem cilvēkiem, jebkurā no turpmākās dzīves saskares jomām (Edwards, 2017). Vērtību atklāsmē un skaidrojumā, palīdz skolēniem izkopt savu raksturu un veidot stabīlu un drošu, savu iekšējo es.

Tradicionālās vērtības var atšķirties, ņemot vērā konkrētu kultūru un tās vēsturi. Tomēr dažas tradicionālās vērtības, kas vēl var būt sastopamas, ir ģimene un radniecība, reliģija un ticība, filosofija, cieņa pret vecākiem un citiem gados vecākiem sabiedrības locekļiem, tērēšanas ierobežojumi un vērība uz ilgtspējību, sociālā un morālā atbildība, ziedošana un labdarība, spēja nenodoties atkarībām (Geidžs & Berliners, 1999).

21. gadsimta mūziku un tradicionālās vērtības grūti ir saistīt (Tomlinson, 2013). Mūzika var būt dažāda un var radīt atšķirīgas reakcijas un interpretācijas katrā cilvēkā un klausītājā (Wiseman et al., 2016). Tomēr ir mūzikas un dziesmas, kas var ietekmēt tradicionālo vērtību uztveri un iepazīšanu, un atspoguļot tradicionālās vērtības. Tautas, folkloras mūzika var ietvert tradicionālās dziesmas, tautas dziesmas, melodijas, kas ir pastāvējušas un radušās ilgstošā vēstures un kultūras kontekstā (Tīruma, 2011). Vairāk uzmanību vēršot tautai, tās sociālajai un morālajai atbildībai. Reliģiskā mūzika ietver dziesmas, kas ir saistītas ar reliģijas un ticības vērtībām, to praktizēšanu ikdienā un lietošanu, lai pilnveidotu savu raksturu, kas var ietekmēt indivīdu un sabiedrības uzvedību un morāli. Vēršot uzmanību reliģiskām vērtībām, piemēram, ticība, cieņa, ģimene un paklausība. Šlāgermūzika ietver dziesmas, kas atspoguļo tradicionālu dzīvesveidu un vērtības, ne vienmēr dziesmās tiek izdziedāts ģimenes ideālais tēls, tiek pieminētas radniecības vērtības, cieņa pret vecākiem un citiem gados vecākiem sabiedrības indivīdiem un ilgtspējīgs dzīvesveids. Populārā mūzika ietekmē un atspoguļo sabiedrības vērtības un tendences, tā ietekmē sabiedrības vērtības un maina tās (Edwards, 2017). Takere un Povels uzskata, ka populārās mūzikas atskaņošanas laikā, skolēniem var rasties jautājumi par vērtībām un to nozīmīgumu ikdienā, iespējams teksts vai izteiktā doma var būt pretrunā ar tradicionālajām vērtībām (Tucker & Powell, 2021). Savukārt Sloboda ir izteikusi, ka mūzika var būt dažāda un tā var radīt atšķirīgas reakcijas un interpretācijas katram skolēnam. Tradicionālās vērtības var būt atšķirīgas katras valsts un tautas kultūrā, sociālajā sabiedrībā un ne vienmēr tās sakrīt ar mūsdienu mūziku un mūzikas radīto ietekmi (Sloboda, 2005).

Skolēnu vērtību izpratne, attīstīšana un pilnveidošana ir nozīmīga, jo tā ļauj skolēniem saprast, kā viņu dzīves uzskati un vērtības var ietekmēt mācīšanās procesa kvalitāti un dzīves kvalitāti kopumā (Wiseman et al., 2016). DeŠazor atzīst, ka tieši diskusijas un debates ir vērtīgas. Tas ir, vērtības pieminot, izpētes projektos un individuālas izpētes darbu laikā, skolēns gūst palīdzību, lai saprastu un padziļināti izprastu mācīšanās procesu, notikumus kultūrā, sabiedrībā un ģimenē (DeShazor, 2021). Vērtību apgūšanas rezultātā, skolēniem uzlabojas izpratne par mācīšanās procesiem, par notikumiem kultūrā, sabiedrībā un ģimenē (Zilgalve, 1997). Šī iemesla dēļ, nepieciešams mācībās izmantot vērtīborientētu mācīšanās pieeju.

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir priekšstats un darbība, kas ir virzīta, vērsta uz vērtībām, ikdienišķā dzīvē un darbībā vērtīborientēta (Geidžs & Berliners, 1999). Tātad tā ir pieredze, izveidojies priekšstats, kas ir radies ilgākā laika periodā, par pamatu lietojot to, kas ir mācīts un rādīts ģimenē un apkārtējo cilvēku darbībās rādītājā piemērā.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslas jomā ir divi būtiski mērķi, kas paskaidro vērtīborientētu mācīšanās pieeju. Pirmkārt, vērtīborientēta mācīšanās pieeja nozīmē, ka tiek vērtēti un interpretēti radošās izpaušmes veidi, tiek radīta izpratne par kultūras atšķirībām un tiek veidota savas kultūras identitāte. Otrkārt, vērtīborientēta mācīšanās pieeja rod iespēju līdzdarboties kultūras mantojuma saglabāšanā, tradīciju pārmantošanā no paaudzes uz paaudzi (VISC, 2019). Mācīšanās process jāveido tāds, lai tas būtu daudzveidīgs, radošas izpaušmes interpretējošs un, sevis un apkārtējo klasesbiedru vērtējošs, bet ar cieņpilnu attieksmi un bez nicinājuma. Vēlamais un izvirzītais mērķis ir apgūt daudzveidību kultūrā un patstāvīgi radīt savu identitāti. Vērtīborientēto mācīšanās pieeju izmanto pedagogijā, lai mācīšanās procesu, veidotu vērtībās balstītu. Šīs pieejas galvenais mērķis, vērst uzmanību skolēniem, aktualizējot vērtības, izpratni par tām, attīstīšanu un pilnveidošanu. Geidžs atzīst, ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja ietver skolēnu līdzdalību mācību procesā un atbildības uzņemšanos par savu mācīšanās procesu, lai viņi varētu sasniegt savus mērķus un vērtības (Geidžs & Berliners, 1999).

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir tāda, kurā tiek aktualizētas vērtības, uzskatot tās par būtiskām, visās cilvēka dzīves jomās (*Williamon et. al.*, 2021). Vērtības var būt gan individuālas, gan sabiedriskas un var ietvert tādas lietas, kā cieņu, atbildību, godīgumu, mīlestību, taisnīgumu, izpratni par sevi un apkārtējo vidi. Vērtīborientētā mācīšanās pieeja, ietver arī izpratni par to, kā šīs vērtības ietekmē cilvēka rīcību un izpratni par pasauli, un kā tās var ietekmēt apkārtējo vidi un citus cilvēkus (*Woody et. al.*, 2007). Geidžs un Berliners uzskata, ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir nozīmīga, jo tā palīdz cilvēkiem veidot ilgtspējīgas un pozitīvas attiecības, un radīt pozitīvu ietekmi uz sabiedrību (Geidžs & Berliners, 1999).

Viliamons un kolēģi uzsver, ka vērtīborientēta mācīšanās pieejā tiek lietota vietniekvārdu izmaiņa, no es uz mēs, veiconot pārdomas ne tikai par savu labumu, bet arī citu cilvēku labumu (*Williamon et. al.*, 2021). Kopā strādājot, kopā pētot, izzinot un rosinot domāšanu, skolēns un skolotājs nonāk pie rezultāta. Šoreiz akcentējot tieši skolēna paša darbības. Obiora Ike uzskata, ka pasaulē eksistē ne tikai konkrēta personība, cilvēks, bet pasaulē eksistē cilvēku kopums, kas veido sabiedrību un sabiedrības emocionālo veselību. Turpinot Ikes teikto, sabiedrības eksistēšanas rezultātā, rodas doma par kopējo labumu (Ike, 2020). Tātad izglītība bez vērtībām, veido egoistisku būtni un uz sevi vērstu personību, kas domā tikai par

sevi vien. No iepriekš apgalvotā, var secināt, ka šī brīža skolēnu mācīšanās process ir vērsti tikai uz pašizaugsmi, nedomājot un nepieņemot apkārtējos skolēnus par vērtību un savu identitātes pienesumu saturošiem lielumiem.

Vērtīborientētu mācīšanās pieeju, Nīls Havkijs raksturo kā komunikatīvas kompetences veidojošu mācību procesu, kā rezultātā rodas attiecības un uzticēšanās starp cilvēkiem. Havkijs papildina, ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja attīsta akadēmisko centību un izcilību skolēnos (Hawkes, 2018). Savukārt pētnieku kolektīvs ar Kampajo-Munoz uzskata, ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir filosofija, kas ietekmē mācīšanos un mācīšanas procesu 21. gadsimtā un šīs ietekmes rezultātā, veidojās cieņpilna uz vērtībām orientēta sabiedrība. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā, skolēni pasaulē, sadarbojas un tiem ir iespēja garīgi tikt apvienotiem un tiek rasta izvēle būt labākiem, augt, par sabiedrībai pieņemamiem indivīdiem (Campayo-Munez et al., 2022). Ilari izceļ, ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja veido atmosfēru, kurā garīgā, emocionālā un mentālā veselība ir kārtībā, noturība ir attīstīta un tiek veidota pašsajūta, kas palīdz būt atbildīgiem par sevi un apkārtējo sabiedrību (Ilari, 2016).

Amerikas psiholoģijas asociācijas vārdnīca vērtīborientētu mācīšanās pieeju skaidro šādi, tas ir izglītības veids ar mērķi vērst uzmanību principiem un morāles standartiem vai vēlamām ētiskām īpašībām, papildus akadēmiskajai izglītībai un mācību sistēmai. Otrs skaidrojums vērtīborientētai mācīšanās pieejai ir, tas ir izglītības veids, kura pamatā ir sociāli/sabiedrībā pieņemta dzīvošana vai pareizais dzīves stils (American Psychological Association, 2023). Mūzikas stundās, skolotāja uzdevums būtu skolēniem mācīt un dot pamatus, sociāli un sabiedrībā pieņemtā dzīvošanā, piedāvāt dažādus dzīves stilus un veidus, aicināt aizdomāties par tiem. Piemēram, dzīves stils, kurā skolēnam ir iespēja iegūt augstāko izglītību un attīstīties konkrētas karjeras jomā, otrs dzīves stils, kur skolēns vairāk koncentrējas uz savas ģimenes veidošanu un attiecībām. Šādā izvēlē par labu otrajam dzīves stilam, ir iespēja iegūt profesionālo vai augstāko izglītību un tad veidot ģimeni. Trešais variants ir iegūt izglītību, ģimenes veidošanas procesā vai esot jau ģimenes attiecībās. Ceturtajā variantā indivīds, var iztikt ar vidējo izglītību, lai spētu koncentrēties ģimenes dzīvei. Lūiss un Villers aicina, mūzikas stundās skolēnus rosināt domāt par citādāku dzīvi, nekā tas ir iepriekšējā pieredzē ģimenē (Lewis & Willer, 2017). Var secināt, ka domājot un, plānojot citādāku ģimenes dzīvesveidu un modeli, nekā tas ir pieņemts esošajā skolēna ģimenē, skolēns var piepildīt savus sapņus un vēlmes, sasniegt sevis izvirzītus mērķus, nenodarot kaitējumu un emocionālus ievainojumus sev un apkārtējiem.

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir vēsta uz katru bērnu, nav nozīmīgi, no kādas ģimenes šis bērns nāk, kādi ir mājās esošie dzīves apstākļi vai kādā valodā bērns runā (Ilari,

2016). Tomlinsone atzīst, ka caur mūzikas improvizāciju skolēni izprot savu mūzikas mācīšanās identitāti un apzinās savu mūzikas valodu. Tāpat Tomlinsone arī pierāda, ka literatūra un tieši mūzikas literatūra, teksts un vārdi, to lasīšana ģimenē, veicina sociālās un kulturālās prasmes un iemaņas skolēnā (Tomlinson, 2013). Šajā gadījumā, skolēna muzikālās identitātes apzināšanai nav būtiski, cik vecs, jauns, izskatīgs vai neizskatīgs ir skolēns, no kādas rases vai valsts šis skolēns ir atceļojis (Moorthy & Akwen, 2020). Mūzikas identitātes apzināšanās, vērtīborientētas mācīšanās pieejas dēļ, veido skolēna personību un emocionālo identitāti. Līdzīgi izteiktajam viedoklim, uzskata Patrīcija Abdelnora, ka pat bērns no maznozīmīgas ģimenes būs gatavs cīnīties, kļūdīties un laboties, ja apgūs mūziku. Mūzikas apguves laikā, skolēni eksperimentē, mēģina, kļūdās un atkal mēģina, veidojot labvēlīgus mācīšanās apstākļus. Tāpat Abdelnora izceļ faktu, ka, mazattīstītajās un nabadzīgajās valstīs, ir ļoti attīstīta mūzikas izglītība, tradicionālā mūzika un tautas instrumentu apguve un spēlēt prasme (Abdelnour, 2018). Abdelnoras izteiktais liecina par to, ka tieši mazattīstītajās valstīs mūzikas apguve palīdz bērnu pilnveidošanā, izglītošanā un attīstībā. Mūzikas apguves rezultātā skolēnu dzīves tiek izmainītas, radot iespēju skolēniem izmainīt nākotni, izvirzīt konkrētus un sasniedzamus mērķus, un tos arī sasniegt (Moorthy et. al., 2021).

Pateicoties mūzikas stundās apgūtajai vērtīborientētajai vielai, skolēni ir gatavi runāt, iesaistīties, mainīties un vēlas piedzīvot pārmaiņas (Moorthy & Akwen, 2020). Vērtīborientēta mācīšanās pieeja rada labvēlīgas pārmaiņas, valstij un apkārtējiem cilvēkiem, ar kuriem ikdienā sastopas skolēns (Abdelnour, 2018). Tas nozīmē, ka katrs skolotājs var mūzikas stundās veicināt vērtību apguvi, kas sniedz nākotnes nozīmību skolēniem, veidojot viņu raksturu, un ir pastāvīga un noturīga - cieņa, darbs, daba, valsts un ģimene - mūzikas stundās un citos mācību priekšmetos.

Geidžs un Berliners atkārtoti uzsver, ka vērtīborientētā mācīšanās pieeja ir efektīva, jo tā ļauj skolēniem izprast un attīstīt viņu vērtības, un palīdz saprast, kā pareizi izmantot savas spējas un zināšanas (Geidžs & Berliners, 1999). Tāpēc vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir iekļauta Skola2030 mācību paraugprogrammā, kā galvenā mācīšanās pieeja, veicinot skolēnu mācīšanos vērtīborientētu, dodot iespēju izteikt savu viedokli, apgūstot vārda brīvības nozīmi un izmantošanas iespējas, cieņas izrādīšanu gan skolēnu starpā, gan skolotāju un skolēnu starpā. Jāpiemin, ka ļoti liels ieguldījums vai šķērslis, šādas pieejas labvēlīga rezultāta izveidei, ir pašu skolotāju savstarpējās attiecības un atteikums vienam pret otru, jo skolēni to vēro un iegūst kā parauga piemēru.

Tradicionālās vērtības un 21. gadsimta vērtības, veido skolēna būtību un iekšējo pasauli (Kūle, 2005). Kā autoru kolektīvs un Koskuna ir atzinuši, ka jau no bērnības katrs cilvēks

veidojas kā personība, sociāli mijiedarbojoties ar apkārtējo pasauli, sociālo sabiedrību un kultūru (*Coskun et al.*, 2021). Vērtīborientēta mācīšanās pieeja palīdz skolēnam, mācību priekšmetu apguves laikā, virzīt savu uzmanību vērtībām. Skolēnam tiek dota iespēja aizdomāties par būtiskām tēmām, problēmrisināšanas un ikdienišķām dzīves situācijām.

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir vērtībās balstīta mācīšanās. Pieņemot kultūras atšķirības, valsts ģeogrāfiskās atrašanās vietas, sabiedrības atšķirības un tam līdzīgi, tiek izvirzītas 10 nozīmīgākās vērtības, kurās balstīt mācību procesu. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā, skolēna mācīšanās kļūst pašvadīta, caurviju prasmju un digitālu prasmju iekļaujoša, kritisko domāšanu rosinoša un cieņā virzīta.

1.2. Vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundās

Sākot ar 2018. gadu Latvijā un Latvijas skolu sistēmā, tika ieviesta jauna mācību paraugprogramma, kas lēnām progresēja, līdz 2022. gadam, kad ar 1. septembri visās klasēs un visās skolās šī mācību paraugprogramma tika realizēta. Paraugprogrammas galvenais mērķis ir mācības skolā, radīt un veidot balstītas vērtības, tas kas šķiet ikdienišķs, pārtop par kaut ko īpašu. Mācīšanās pieejas pamatā ir spēju un prasmju pilnveidošana un attīstīšana, caurviju prasmju apguvē. Tāpat zināšanas apgūt gan teorētiski, gan padziļināti tās izprast. Tāpat Skola2030 izceļ, ka skolotāja uzdevums ir virzīt skolēnu izpratni un palīdzēt saskatīt vērtību darbā, dzīvē, ģimenē, cilvēku savstarpējā cieņā, brīvībā, kultūrā, latviešu valodā un Latvijas Valstī (VISC, 2019). Mācību procesu pamatojot vērtībās un veidojot vērtīborientētu (*Jorgensen*, 2021). Padziļināti tiek apgūtas teorētiskās zināšanas, prasmes, spējas un to ētisko pielietošana ikdienā. Kā Guntars Catlaks atzīst, ka kompetenci par kāda jautājuma zināšanām no parastām teorētiskām zināšanām, spējām un prasmēm atšķir mērķis un griba, pat gribasspēks, kas ir balstīts vērtībās, vērtīborientēts (VISC, 2019). Tāpat visa pedagoģija un jaunā „Skola2030“ mācību paraugprogramma ir balstīta cilvēciskās un garīgās vērtībās, kas veido cilvēku ētiski korektu un labvēlīgu ikvienai sabiedrībai, pilnveidojot raksturu un personību.

Mūzikas mācību priekšmeta programmas paraugs paredz, ka mūzikas stundās padziļināti vajadzētu apgūt 10 pamata vērtības - dzīvība, cilvēka cieņa, brīvība, ģimene, laulība, darba tikums, daba, kultūra, latviešu valoda un Latvijas valsts (VISC, 2019). Šīs 10 pamata vērtības, skolēni jau ir apguvuši kopš bērnības. Koskuns atzīst, ka jau no piedzimšanas mirkļa, bērni apgūst vērtības, sociāli mijiedarbojoties ar apkārtējiem cilvēkiem un situācijām, kas noris apkārt (*Coskun et al.*, 2021). Savukārt Svaminatana atzīst, ka skolēni pastiprināti izjūt

emocijas, tās apgūst un prot nosaukt, tieši pateicoties vērtību aktualizēšanai mūzikas stundās un mūzikas klausīšanās dēļ (*Swaminathan & Scehllenberg, 2015*).

Tikai 21. gadsimtā mūzikas stundās skolēniem ir iespēja izpildīt improvizācijas un tās patstāvīgi veidot (*Jorgensen, 2020*). Mūzikas skolotājs, lektors un profesors, Ričards Gils, aicina, ka katram bērnam ir tiesības uz mūzikas mācību, mācīšanos un apgūšanu. Gils vērš uzmanību, ka improvizācija ir katra bērna tiesības (*Gill, 2011*). Piedāvājot mūzikas stundu pamatā, vērš uzmanību tam, ka mūzika neraksturo un mūzika nestāsta stāstus. Šimson-Santo vērš uzmanību, ka mūzikas stundām vajadzētu būt balstītām mākslā, virzot katru uzdevumu un aktivitāti, tās arī paskaidrojot (*Shimson-Santo, 2018*). Lehmans uzsver, ka mūzika izsauc, mūzika piedāvā, satur un atver bērna prātu savdabīgā veidā (*Lehmann, 2007*) Aizliedzot katru stundu domāt tikai par tempu, dinamiku, raksturu, taktsmēru un izpildītāj sastāvu. Tiek piedāvāta cita alternatīva - uzzīmē savas sajūtas pēc dzirdētā un šī mūzikas piedāvātā, klausītājam, vai kādas emocijas šī mūzika raisa - citādāki veidi un varianti, ko diferencēt pēc nepieciešamības un vajadzības, lai piedāvātu atbilstoši situācijai, klasei, vecumam un mūzikas stundas veidam (*Whitney, 2014*). Arī Svaminatana un Šellenbergs uzsver, ka vizualizēšana galvā vai uz papīra mūzikas stundās, klausoties skaņdarbus, palīdz aktivizēt nervus, kas saistīti ar emocionālo uzbudinājumu nervu limbiskajā sistēmā (*Swaminathan & Scellenberg, 2015*). Vēršot uzmanību mūzikai, kas tiek atskaņota mūzikas stundās, Kreitz un kolēģi uzskata, ka mūzika, kas radīta no 1600. gada līdz 1900. gadam, cilvēkos vairāk aktualizējot emocijas un sajūtas, ņemot vērā melodiju, skaņdarba skanējumu, izpildītāj sastāvu un noskaņu, kādu tas rada (*Kreutz et. al., 2008*). Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā, skolēnā tiek aktualizētas ne tikai vērtības, taču arī emocijas un sajūtas (*Hill, 223*).

Havkijs izceļ, ka skolēnu līdzdalība un atbildība par savu mācīšanos ir ļoti nozīmīga, jo tā ļauj izprast un izmantot savas spējas un zināšanas, lai sasniegtu savus mērķus dzīvē (*Hawkes, 2018*). Vērtīborientētā mācīšanās pieeja ietver aktivitātes, kas veicina skolēnu līdzdalību un atbildību, piemēram, projektu darbu, kur skolēni var izvēlēties tēmas, mērķus, patstāvīgi veidojot individuālo mācīšanās plānu un tā izstrādi, izvēloties, kā un kad mācīties. Norīšu un darbību laikā, skolēns gūst atbildības sajūtu un izpratni par mācīšanās procesu, un, kā to pielietot, ņemot vērā, kāda nozīme ir atbildības sajūtai (*Thompson, 2009*). Mūzikas stundās vērtīborientētai mācīšanās pieejai tiek vērsta lielāka uzmanība tieši tā iemesla dēļ, ka, ar mūzikas palīdzību, skolēnos rodas spēja izteikt, paust, radīt un regulēt emocijas, ko izjūt, tāpat rod iespēju socializēties ar saviem klasesbiedriem, skolas biedriem vai ģimenes locekļiem (*Martins et. al., 2021*).

Mūzikas stundu ietvaros skolēni apgūst 10 vērtības, tomēr uzmanība biežāk tiek pievērsta piecām vērtībām - kultūrai, cilvēka cieņai, ģimenei, dabai un darba tikumam. Kā uzskata autoru kolektīvs un Koskuna, vērtības veicina skolēnu izvēli būt labākiem, izvēlēties rīcību un uzvedību, kas vairo apkārtējo cieņu un nav destruktīva, aktīvi darboties un strādāt, būt paklausīgiem un ievērot noteiktās normas un robežas (Coskun et al., 2021).

Sākumskolas otrajā izglītības posmā, 4. - 6. klasē, skolēnu uzmanība tiek pievērsta vērtībai kultūra, divdesmit trīs reizes (skat. 1. pielikums). Šajā gadījumā tiek pieminēta arī uzvedības kultūra. Skolēns lēnām tiek iepazīstināts ar kultūras pasākumiem, to veidošanu un norisi, piedaloties koncerta izveidē, apgūstot patriotiskas dziesmas un senākas un jaunākas Ziemassvētku dziesmas, padziļināti apgūstot mūzikas žanru - opera. Iespēju robežās, skolēni apmeklē Latvijas Nacionālo baletu un operu, iepazīst operas nama arhitektūru, ēkas vēsturi un veido priekšstatu par operas un baleta nozīmīgumu Latvijā. 4. klases ietvaros skolēns iepazīstas ar savas dzimtas muzicēšanas stāstiem (skat. 1. tabula).

1. tabula. Vērtības 4. klases mūzikas mācību priekšmeta programmas paraugā

Vērtības	4.1.	4.2.	4.3.	4.4.	4.5.	4.6.	4.7.	4.8.	4.9.
Temati									
Dzīvība									
Cilvēka cieņa									
Brīvība									
Ģimene									
Laulība									
Darba tikums									
Daba									
Kultūra									
Latviešu valoda									
Latvijas valsts									

4.1. Mājas. Šūpuļdziesmas. Mājās muzicēšanas tradīcijas.

4.2. Daba folklorā, dziesmās un instrumentālajā mūzikā.

4.3. Latvijas – mājas.

4.4. Ziemassvētki.

4.5. Iztēle un mūzika.

4.6. Opera un balets.

4.7. Mūzika animācijas filmās.

4.8. Populāras Baltijas un Ziemeļvalstu dziesmas bērniem.

4.9. Mūzika. Mīlestība. Ģimene.

To, kā ģimenē muzicēja kādreiz, kā tika izmantoti instrumenti, sarežģītāki vai primitīvāki. Tāpat skolēns iesaistās nelielā projekta darbā, veidojot apkopojumu vai pētījumu par biežāk atskaņotajām dziesmām ģimenē. Beatrise Ilari uzskata, ka tieši kultūra un kultūras vērtība slēpjas mūzikas apgūvē, sākumskolas un pirmsskolas vecumā, grupas ietvaros. Ilari vairāk uzsver to, ka mūzikas apguve pozitīvi ietekmē bērna pašregulācijas spējas, pašapziņu, sagatavotību skolai, veido skolēna iekšējo uzvedības kultūru (Ilari, 2016).

5. klases ietvaros skolēna uzmanība tiek virzīta latviešu tradicionālās mūzikas pamatlicēju, komponistu un profesionālās mūzikas aizsācēju iepazīšanai (skat. 2. tabula). Tieši pirmā temata ietvaros, skolēnu uzdevums ir veidot pasākumu vai koncertu, pēc izvēles. Koncerta veidošanas rezultātā, skolēns pievērš pastiprinātu uzmanību uzvedības kultūrai, pieklājības formām un to ievērošanai. Koskuna ar kolēģiem uzskata, ka uzvedības kultūra kā vērtība, palīdz skolēniem saskatīt savas un citu emocijas, tās regulēt un nosaukt vārdos (Coskun et al., 2021). Var secināt, ka uzvedības kultūras izkopšanas rezultātā, skolēns saskata un pamana savas un citu emocijas, spēj tās regulēt un nosaukt vārdā, rodas emocionālā inteliģence.

2. tabula. Vērtības 5. klases mūzikas mācību priekšmeta programmas paraugā

Vērtības Temati	5.1	5.2.	5.3.	5.4.	5.5.	5.6.	5.7.
Dzīvība							
Cilvēka cieņa							
Brīvība							
Ģimene							
Laulība							
Darba tikums							
Daba							
Kultūra							
Latviešu valoda							
Latvijas valsts							

5.1. Laiks.

5.2. Daba kameramūzikā.

5.3. Latvija – mājas – draugi.

- 5.4. Ziemassvētki.
- 5.5. Kora mūzika pasaulē un Latvijā.
- 5.6. Mūzikas instrumenti un to grupas. Simfoniskais orķestris.
- 5.7. Dziesmu un deju svētki.

Mūzikas stundās 6. klasē, skolēni tiek aicināti domāt par Latvijas kultūru (skat. 3. tabula), atšķirīgiem Latvijas vēstures posmiem un to atspoguļojumiem mūzikā. Tematu ietvaros tiek pieminētas arī citas kultūras, vairāk izprotot, kas latviešu kultūrai un tautai ir kopīgs ar citām kultūrām. Koskuna un kolēģi atzīst, ka skolēniem vajadzētu skolā apgūt vērtības, kas ir atšķirīgas un kas vieno, un veido emocionālo inteliģenci, uzsverot to, ka tieši sākumskolas posmā tas ir nozīmīgi un būtiski (*Coskun et al., 2021*). Beatrise Ilari par būtisku uzskata to, ka cilvēka sinerģijas ar mūziku rezultātā tiek veidotas, bērna sociālās, kultūrālās un mūzikālās pasaules apgūšana ārpus ģimenes. Tātad arī skolā un interešu izglītības kolektīvos (*Ilari, 2016*). Mājās un ģimenē apgūtās vērtības, skolā tiek paspilgtinātas un padziļināti apgūtas.

3. tabula. Vērtības 6. klases mūzikas mācību priekšmeta programmas paraugā

Vērtības	6.1.	6.2.	6.3.	6.4.	6.5.	6.6.	6.7.	6.8.	6.9.
Temati									
Dzīvība									
Cilvēka cieņa									
Brīvība									
Ģimene									
Laulība									
Darba tikums									
Daba									
Kultūra									
Latviešu valoda									
Latvijas valsts									

- 6.1. Laikmeta atspoguļojums mūzikā.
- 6.2. Tēli mūzikā.
- 6.3. Cilvēka raksturu īpašību un emociju atspoguļojums mūzikā.
- 6.4. Populārā mūzika Ziemassvētkos.
- 6.5. Kinomūzika.
- 6.6. Mūzika dažādās valstīs.
- 6.7. Populāras personības mūzikā.

6.8. Mūzikas kultūra Lietuvā un Igaunijā.

6.9. Mūzika un spēles.

Vērtība, kas, vēl mūzikas mācību paraugprogrammā tiek pieminēta, ir cilvēka cieņa (skat. 1., 2., 3.tabula). Mūzikas mācību stundās, veidojot projektu darbus, pasākumus, koncertus, skolēniem ir jāsadarbjas ar klasesbiedriem, skolas personālu, skolotājiem vai skolas darbiniekiem. Šādā veidā ir jāizrāda cieņa un respekts pret apkārtējiem cilvēkiem un to viedokļiem (*Rapoport & Yemini, 2020*). Šīs vērtības aktualizēšana un padziļināta izzināšana ir nozīmīga un nepieciešama (*Atkinson, 2014*). Beatrise Ilari atzīst, ka klausoties mūziku un iepazīstot citu tautu radīto mūziku, skolēnos rodas vēlme iepazīt ne tikai fizisko pasauli, bet arī sociālo, emocionālo un garīgo. Tādā veidā rodas cilvēku savstarpējā cieņa (*Ilari, 2016*). Aicinot skolēnus aizdomāties par to, kā tiek veidotas savstarpējās attiecības, kāda attieksme tiek parādīta citiem klasesbiedriem un draugiem, skolēni apgūst empātiju kā īpašību (*Prendeville & Kinsella, 2022*). Sociāli iesaistoties un esot aktīvi, skolēni iekļaujas sociālajā sabiedrībā (*Ilari, 2018*). Tieši kopīgās darbības rezultātā un darba tikuma rezultātā, skolēns, attīsta savas sociālās prasmes, tāpat tiek radīta iespēja būt empātiskam un apzinīgam, veidojot arī savu pašvērtību un veselīgu pašapziņu (*Ferrer, 2017*). Autoru kolektīvs un Kampajo-Munez atzīst, ka cieņu raksturo tieši individuālo atšķirību pieņemšana un novērtēšana, un apkārtējo personu tiesību novērtēšana vai pieņemšana (*Campayo-Munez et al., 2022*). Sadarbojoties un, veidojot pasākumus un koncertus, skolēniem rodas cieņa, ja tiek pieņemtas individuālās atšķirības, visi tiek iesaistīti, katra tiesības tiek ņemtas vērā, un katram ir dots uzdevums, ko pildīt (*Rapoport & Yemini, 2020*). Lai veidotos laba sadarbība, ir nepieciešama koordinācija un komunikācija starp grupas biedriem. Tieši tad padziļināti parādās šīs vērtības pilnveidošanās un realizēšanās. Mūzikai ir jābūt baudāmai, mūzikas mācību stundās, lai skolēni varētu uztvert vēstījumu un spētu apgūt vērtības un to nozīmi (*Tīruma, 2011*). Tiek veidots un izteikts aicinājums skolotājiem, mūzikas stundas padarīt aizrautīgas un atšķirīgas, nekā tas ir pierasts (*Whitney, 2014*). Autoru kolektīvs un Kampajo - Munez, pamatojoties pētījumā, apgalvo, ka tieši labsajūta klasē, mūzikas stundās, rada sociāli - emocionālo izaugsmi un uzlabo skolēna dzīves šķautņu veiktspēju vēlāk (*Campayo-Munoz et al., 2022*). Var secināt, ka labsajūtai mūzikas stundās un kvalitatīvas mūzikas klausīšanās izvēlei ir izteikta nozīme, it īpaši vērtīborientētas mācīšanās pieejas aktualizēšanā.

Vērtība un tikums, ko skolēni aktualizē mūzikas mācību stundās, arī ir darba tikums (skat. 1., 2., 3.tabula). Skolēni darbojas grupās, veido stāstījumus, muzikālus priekšnesumus, atgādnēs, informatīvus plakātus, producē koncertus, sacer tekstus un komponē dziesmas vai instrumentālus skaņdarbus. Šādā veidā tiek nodrošināta vērtīborientēta un aktīva darbība.

Skolēniem ir iespēja iepazīties ar animācijas filmām, kurās tiek aktualizēts darbs, čaklums un darba tikums kā vērtība. Kā uzskata autoru kolektīvs un Koskuna, vērtības veicina skolēnu izvēli un izpratni par labo un pareizo, un aktīvi darboies, pilnveidot savu raksturu, būt paklausīgiem un ievērot noteiktās normas, un noteikumu robežas (*Coskun et al., 2021*). Tieši darba tikuma rezultātā, skolēni apgūst prasmi strādāt, sadarboties un atrast kompromisu dažādos jautājumos, pat grūtās un sarežģītas problēmsituācijās (*Ellis, 2013*). Darbošanās ar datoru un dažādām apstrādes programmām, veicina darba tikumu, veido čaklumu, strādīgumu un atbildību. Kā atzīst Ričards Gills, mūzikā un mūzikas stundās nozīmīgākais ir aktīvi darboies, lai varētu radīt un komponēt savu mūziku, veidojot izpratni par kompozīciju kā darbu (*Gill, 2011*). Savukārt Takere un Povels pamato, ka tieši vērtības ir tās, kas virza mūsu izvēles un darbības (*Tucker & Powell, 2021*). Apstiprinot, ka vērtības nevar būt iespējamās bez darbības, tādā darba tikums nevar būt iespējams bez strādāšanas, čakluma un prokrastinācijas izskaušanas sevī. Darba tikumam un strādīgumam sestās klases ietvaros tiek pievērsta minimāla uzmanība. Skolēni šo vērtību padziļināti ir apguvuši pirmsskolā un no 1. klases līdz pat 3. klasei.

Sākumskolas izglītības laikā, skolēnu uzmanība kolektīvi netiek pievērsta dzīvībai, brīvībai, ģimenei, laulībai, latviešu vai dzimtajai valodai. Šādu vērtību izpratni par attiecīgajām tēmām var veicināt ģimene pēc saviem ieskatiem, savukārt skola, šo vērtības izpratni, skolēniem piedāvā apgūt padziļināti 1., 2., 3. klasē un pirmsskolas izglītības iestādē. Ilari izceļ, ka pusaudžu gados skolēnu un vecāku mijiedarbība samazinās, tāpēc netiek pieminēta ģimene kā vērtība (*Ilari, 2018*). Pēc šī pētījuma datiem, tiek secināts, ka uzmanība tiek virzīta uz fantāzijas un iztēles veidošanu, attīstīšanu un radīšanu. Tomlinsone uzskata, ka mūzikas improvizācija, ko skolēni apgūst šajā vecumposmā, ir daļa no iztēles veidošanas. Tieši darbojoties bez jebkādas iepriekšējas pieredzes, mācības un zināšanām, skolēnā attīstas iztēle un fantāzija (*Tomlinson, 2013*).

Kampajo-Munez un kolēģi, ir novērojuši, ka lielākus panākumus gūst tie skolēni un grupas, kas ievēro apkārtējo cilvēku labsajūtu, ņem vērā viņu emocijas un sajūtas, kā arī spēju ieklausīties apkārtējos, ir kooperatīvi, vērsti uz sadarbību, palīdz citiem viņu izaugsmē, ciena un spēj uzņemties atbildību arī par citiem (*Campayo-Munoz et al., 2022*). Pamatojoties uz to, ka vērtības sākotnēji tiek nodotas caur ģimeni, tad jāsaprot, ka vērtības nav kā priekšraksti un likumi, bet tā ir mutvārdu tradīcija, kas ir tikpat nozīmīga un emocionāli spēcīga kā rakstūtais likums. Tāpēc ir ļoti ieteicams šo pašu verbālo komunikāciju un mutvārdu tradīciju turpināt skolā, un runāt ar skolēniem, tādejādi nostiprinot izpratni par vērtībām (*Whitney, 2014*). Pārrunāt temata nozīmīgumu, dziesmu tekstu, saturu, pārrunāt izteiktās un neizteiktās domas

un idejas, vērtības. Kā Beatrise Ilari atzīst, ka tieši sarunas mūzikas stundās un vispārīglītojošajās stundās, veicina skolēnu sensorās prasmes un spēju sevi reprezentēt sociālajā sabiedrībā, attīsta arī prasmi uzstāties un runāt vai dziedāt publikas priekšā (Ilari, 2016). Jāvērš uzmanību tam, kā skolēni izprot un sadzird vērtības - ģimene, patriotisms, cilvēka cieņa, darba tikums un kultūra. Tāpat būtu nepieciešams vērst uzmanību verbālajai komunikācijai, domājot un runājot par saviem sapņiem, par improvizāciju, par dabu un dažādiem procesiem sabiedrībā un apkārtējo vidi. Izteikta uzmanība tiek vērsta skolēnu pārdomām un viedoklim par vērtībām (Jahanshahi, 2022). Esot kopā ar skolēniem, jāvēro dominējošās iezīmes un raksturojumi, lai varētu caur verbālo komunikāciju nostiprināt vērtības un tās izskaidrot, atbildot uz jautājumiem - kāpēc tā darīt nav pareizi, kāpēc ir šobrīd jāveic tās darbības un jāapgūst tā viela, ko tik ļoti nav interese klausīties, kāpēc ir jācieņa vienam otru ģimenē, sabiedrībā un arī klasē, kādu ekoloģisko pēdu atstāj mūsu destruktīvā darbība dabā (Whitney, 2014).

Vecumposmā no 10 līdz 14 gadiem, visbiežāk tiek aktualizētas šādas vērtības - cilvēka cieņa, darba tikums un kultūra. Nepieminot vērtības, latviešu valoda, laulība, brīvība, dzīvība. Skolēnu uzmanība tiek vērsta kultūras mantojumam, latviešu mūzikai, latviešu komponistu iepazīšanai, cittautu komponistu un mūziķu iepazīšanai, darba tikuma veicināšanai caur mūzikas radīšanu, komponēšanu un veidošanu, īsfilmu mūzikas rakstīšanai, komponēšanai un sacerēšanai, Orfa instrumentārija izmantošanai un savas iztēles attīstīšanai, mūzikas klausīšanās rezultātā. Kreitz un kolēģi atzīst, ka mūzikas mācība pilnveido ne tikai ārējās prasmes, tomēr arī kognitīvos procesus skolēnā, īpaši muzikālās dzirdes un tonalitātes attīstīšanā, kā arī veicina noskaņas un emociju reakcijas (Kreutz et. al., 2008). Kognitīvo procesu attīstīšana un veicināšana ir nepieciešama un nozīmīga ne tikai šajā vecumposmā, taču arī jaunākos skolēnos.

Kā atzīst Takere un Povels, vērtības ir tieši tās, kas virza mūsu ikdienas izvēles un darbības (Tucker & Powell, 2021). Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā skolēns apgūst prasmes izturēties cieņpilni pret apkārtējiem cilvēkiem, respektē viņu viedokļus un viņu īpašumu, emocijas, tāpat apgūst prasmi strādāt un darboties, lai nokļūtu līdz vēlamam mērķim un rezultātam. Tiek veicināta un attīstīta prasme izbaudīt mākslu un kultūru. Merve un Hebrons izceļ, ka skolēniem ir iespēja mācīties un piedalīties darbībās un pasākumos, kas ir mūzikas izglītībā. Paceļot cilvēka garu, emocijas un, uzturot sabiedrības labsajūtu, arī skolēns rod gandarījumu un prieku, strādāt un izzināt (Merwe & Habron, 2015).

Vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundās, mūzikas paraugprogrammas ietvaros, vairāk vērš uzmanību mūzikas vēstures un literatūras mācībai, kas ir balstīta vērtībās.

Apgūstot paraugprogrammā iekļautos tematus, mūzikas stundās tiek aktualizētas 3 vērtības - cilvēka cieņa, darba tikums un kultūra. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā skolēns ne tikai apgūst teorētisko materiālu par mūziku, bet apgūst veidus un iespējas, kā iegūto teoriju varētu pielietot praksē. Tāpat pateicoties verbālajai komunikācijai, vērtības tiek nodotas no paaudzes paaudzē un aktualizēts to lietojums ikdienā (Welch & Steinman-Ward, 2011).

Var secināt, ka mūzikas mācību paraugprogrammā skolēniem tiek aktualizētas 3 vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums un kultūra. Savukārt, vismazāk uzmanība tiek vērsta dzīvībai, brīvībai un ģimenei.

1.3. Vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas mācību grāmatās

Mūzikas stundās, it īpaši mūzikas mācību apgūvē, skolotāja uzdevums ir vadīties ne tikai pēc izstrādātās mūzikas mācību paraugprogrammas, bet arī pēc mūzikas mācību grāmatām. Vispārizglītojošajās skolās, mūzikas stundās skolēni izmanto I. Vilkārses un I. Vasmaņa, un I. Grauzdiņas veidotās mācību grāmatas 4. klasei (Vasmanis & Vilkārse, 2006), 5. klasei un 6. klasei (Grauzdiņa & Vasmanis, 2004).

Merve un Hebrons atzīst, ka mūzikas grāmatu tēma tiek raksturota kā māksla, kas apvieno klusumu un skaņu, izsakot emocionālu un garīgu, un intelektuālu piedzīvojumu, savā ziņā arī pārdzīvojumu (Merwe & Habron, 2015). Mūzikas mācību grāmatas izmantošanas rezultātā, skolēns iepazīst pārdzīvojumu un piedzīvojumu, kas tiek izteikts ar dažādu autoru palīdzību. Turpinot Merves un Hebrona domu, Swaminatana un Šellenbergs, atzīst, ka jau no bērnības skolēni apgūst emocijas, kas tiek izteiktas ar mūzikas palīdzību, lai veiktu spriedumu par cilvēku, kurš ir rakstījis šo mūziku (Swaminathan & Schellenberg, 2015). Šajā gadījumā vēršot uzmanību, ka mūzika, ko skolēni klausās mūzikas stundās vai savā brīvajā laikā, spēj ietekmēt personības veidošanos, emocijas un sajūtas, pilnveidojot emocionālo inteligenci. Tāpēc ir nepieciešams mūzikas stundās vērst uzmanību tam, kādu mūziku savā ikdienā klausās skolēni, iespējams par to runājot un aicinot skolēnus dalīties ar savu pieredzi (Kreutz et. al., 2008).

Ceturtais, piektās un sestās klases mūzikas mācību grāmatās, skolēni iepazīst visas 10 vērtības - darbs, dzīve, ģimene, cilvēku cieņa, brīvība, kultūra, latviešu valoda un Latvijas Valsts. Tomēr biežāk tiek izceltas tikai trīs vērtības - daba, kultūra un ģimene. Šo vērtību aktualizēšanas rezultātā, Tīruma atzīst, ka mūzika veido spēcīgas un īpatnējas emocijas klausītājos (Tīruma, 2011). Savukārt, emociju rašanās rezultātā, skolēni izvēlas klausīties mūziku atbilstoši savām sajūtām, vēršot uzmanību konkrētiem mūzikas žanriem. Svaminatana

un Šellenbergs izceļ, ka patīkama un pārsteidzoša mūzika, skolēnos rada kutinošu un drebuļu sajūtu, patīkamā veidā. Vēsturiski tika ņemts vērā, ka mūzika neaktualizē klausītājos emocijas, taču vairāku faktoru rezultātā, var rasties emocijas. Tomēr mūsdienās, pastiprināti Svaminatana un Šellenbergs uzsver, ka tieši mūzika rada emocijas un sajūtas, liek klausītājiem sajūst mūziku (Swaminatha & Schellenberg, 2015).

Vērtība, kas visbiežāk tiek pieminēta 4. - 6. klases mūzikas mācību grāmatu dziesmās, ir daba (skat. 4. tabula), vērtība tiek aktualizēta 97 reizes. Otrā vērtība, kas bieži tiek aktualizēta 4.- 6. klašu mūzikas mācību grāmatās ir kultūra, kopā 90 reizes dziesmās tā tiek pieminēta un caur tekstu aktualizēta. Savukārt, trešā vērtība, kas bieži tiek pieminēta 48 reizes dziesmās, ir darba tikums. Ceturtā vērtība, kas 39 reizes tiek aktualizēta mūzikas mācību grāmatās, ir ģimene. Vismazāk, tikai 20 reizes, tiek aktualizēta ģimene kā vērtība, to atstājot kā vismazāk svarīgo vērtību.

4. tabula. Biežāk pieminētās vērtības mūzikas mācību grāmatās

Grāmatas nosaukums / Vērtības	Ģimene	Kultūra	Cilvēka cieņa	Darba tikums	Daba
Mūzika 4. klasei	10	9	7	21	20
Mūzika 5. klasei	11	37	7	5	25
Mūzika 6. klasei	17	31	4	16	30
Kopā:	38	77	18	42	75

Latviešu tautas dziesmu tekstos tiek pieminēti dzīvnieki, dabas parādības, dabas elementi, labība (Bite, 2020). Analizējot mācību grāmatu saturu (skat. 5. tabulu), iespējams secināt, ka tajās ir iekļautas dziesmas par putniem (krauklis, zvirbulis, vanags, zīle, dūjiņas, gailis, pīle u.c.), dzīvniekiem (bērītis, kaķis, pīle, aita, jērs, govys, vilks, kumeļš, lapsa, lācis, bite, pele u.c.), dabas parādībām (sauli un ūdeni, pērkonis, lietu, vēju u.c.), par kokiem (ozols, bērzs, liepa, egļe u.c.). Latviešu tautasdziesmās līdzās dabai kā vērtībai tiek izcelti arī Latvijas kultūrvēsturiskie novadi, piemēram, Kurzeme, Zemgale, Vidzeme un Latgale. Kā arī tiek minētas pilsētas Latvijā, visbiežāk tā ir Rīga.

Tiek dziedātas senākas šūpuļdziesmas, ko vēl aizvien dzied bērniņbā. Tajās tiek pieminēts lācis, pele, bites, medus. Apgūstot dziesmas par dabu, skolēni mācās ārpus klases, iztēlojoties dabu, iedomājoties kā izskatās mežs, kā izskatās putni, kā izskatās jūra, smiltis un

labība. Merve un Hebrons uzskata, ka apgūstot dabas tematiku mūzikas stundās, skolēns attīsta savu iztēli, fantāziju un rod iespēju mācīties ārpus klases telpas, iedomājoties kā daba, izskatās realitātē (Merwe & Habron, 2015).

5. tabula. Daba kā vērtība mūzikas mācību grāmatās 4.–6. klasei

Daba Klase	4. klase	5. klase	6. klase
Dzīvnieki	<i>Velc, pelīte, saldu miegu.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Rikšiem bēriņ' es palaidu.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Skroder's sēž uz aku.</i> S. Šlihtinga mūzika
Putni	<i>Zvirbuli, zvirbuli.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Krauklīt's sēž ozolā.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Kur tu skrīesi vanadziņi?</i> Latviešu tautasdziesma
Saule	<i>Saule un mēness.</i> Latviešu tautas rotaļa	<i>Spīguļo, saulīt!</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Saule, Pērkons, Daugava.</i> M. Brauns, Rainis
Ūdens	<i>Laivā gāju šūpoties.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Upe nesa ozoliņu.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Aiz upītes jēri brēca.</i> Latviešu tautasdziesma
Koki	<i>Rīga, Rīga.</i> Latviešu tautasdziesma, R. Jermaks	<i>Skani, skani bērzu birze.</i> Latviešu tautasdziesma.	<i>Caur sidraba birzi gāju.</i> Latviešu tautasdziesma.

Piektās klases laikā, skolēni apgūst dabas elementu nosaukumus un apkārt redzamo, to pieņem kā vērtību. Mācoties par dabu, skolēns padziļināti uzzina arī par darba tikumu. Tiek izteikts aicinājums rūpēties par mūsu dabu, uzturēt to kārtībā un būt lepniem par to, kas mums ir pieejams. Ilari uzskata, ka mūzikas apgūšana agrīnā vecumā, tieši sākumskolas posmā, smadzenēm dod iespēju pastiprināti attīstīt kognitīvi sensorās funkcijas un veido attieksmi pret sociālo pasauli (Ilari, 2016). Tieši mūzikas mācība caur tautasdziesmām, par dabu un darba tikumu, skolēniem palīdz attīstīt kognitīvi sensorās funkcijas. Darbošanās ar mūzikas instrumentiem un dažādiem papildpriekšmetiem, piemēram, dabas elementiem, ko var izmantot kā mūzikas instrumentus - čiekuri, akmeņi, zari, utt. -, attīsta skolēnu sīkās motorikas prasmes, it īpaši tausti. Tāpat klausīšanās, melodijas atkārtošana, veicina skolēnu dzirdes prasmes un nošu saklausīšanas spējas. Pēc Beatrises Ilari pētījumiem, paliek atvērts jautājums, vai cilvēki, kam ir īpaši attīstītas ritmizēšanas prasmes, ir vairāk sociāli un empātiskāki pret citiem, nekā tie, kam šīs ritmizēšanas prasmes nav tik attīstītas (Ilari, 2018). Savukārt Svaminatana un

Šellenbergs atzīst, ka tieši skolēni, kuriem ir attīstītāka empātija, visbiežāk izjutīs specifiskas emocijas, izdzirdot mūziku, gan klasisko, gan populāro. Ritmizēšana un ritma apgūšana sākumskolas klasēs, arī veicina skolēnu garastāvokļa uzlabošanos. Svaminatana un Šellenbergs vēl akcentē to, ka tieši ātrāki un ritmiskāki skaņdarbi, visbiežāk radīs skolēnos jautras un priecīgas emocijas, savukārt lēnāka tempa skaņdarbi, būs bēdīgāki (Swaminathan & Schellenberg, 2015). Veicinot vienlīdzību un vienādu prasmju apgūšanu, jau ceturtajā klasē, skolēniem grāmatā ir dažādi ritmizēšanas vingrinājumi, kas palīdz veidot kognitīvi sensorās funkcijas attīstīšanu, visiem, ne tikai atsevišķiem indivīdiem.

6. tabula. Kultūra kā vērtība mūzikas mācību grāmatās 4.-6. klasei

Kultūra Klase	4. klase	5. klase	6. klase
Latvija	<i>Karavīri bēdājās.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Plaukstiņpolka.</i> Latviešu tautas rotaļa	<i>Pie Dieviņa gari galdi.</i> Latviešu tautasdziesma
Vācija, Austrija	<i>Milzu čūska.</i> Vācu tautasdziesma	<i>Medības.</i> Vācu tautasdziesma	<i>Šovakar Francis nāks.</i> Austriešu tautasdziesma
Amerika	<i>Old Mac Donald.</i> <i>Amerikāņu tautasdziesma</i>	<i>Looby Loo.</i> Amerikāņu tautas rotaļa	<i>The little drummer boy.</i> K. Deivisa, H. Onorati, H. Simeona
Anglija, Skotija	<i>Vakars klāt.</i> Angļu tautasdziesma, atdz. Ē. Siliņš	<i>Kanons.</i> Angļu tautas melodija	<i>My Bonnie is over the ocean.</i> Skotu tautasdziesma
Francija	<i>Brāli Jēkab.</i> Franču tautasdziesma.	Nav iekļauta mācību grāmatā	Nav iekļauta mācību grāmatā
Somija, Norvēģija	<i>Smejies vēl.</i> Somu tautasdziesma, V. Brutāne latviskojusi	<i>Spēlmanis Pērs.</i> Norvēģu tautasdziesma, Z. Purvs	Nav iekļauta mācību grāmatā
Čehija	Nav iekļauta mācību grāmatā	<i>Dejo, dejo.</i> Čehu tautasdziesma	Nav iekļauta mācību grāmatā
Igaunija	Nav iekļauta mācību grāmatā	Nav iekļauta mācību grāmatā	<i>Sāremiešu dziesma.</i> Igaunu tautasdziesma, I. Peta apdarē
Meksika	Nav iekļauta mācību grāmatā	Nav iekļauta mācību grāmatā	<i>La Cucaracha.</i> Meksikāņu tautasdziesma

Vērtība, kas vēl bieži tiek pieminēta 4. - 6. klases mūzikas mācību grāmatās iekļautajās dziesmās ir kultūra (skat. 6. tabula).

Skolēniem tiek dota iespēja dziedāt dažādu tautu dziesmas. Piemēram, skolēni, dziedot dziesmas, iepazīst vācu un austriešu kultūras, kur dziesmās tiek dziedāts par medībām un to norisi, par čūskām, par ciemošanos, dāvanu nešanu un precībām. Tāpat mācību grāmatās tiek iekļautas amerikāņu, angļu un skotu tautas dziesmas un komponistu sacerētas dziesmas, kurās tiek dziedāts par atšķirtību no sev tuviem cilvēkiem, vēju okeānā, dūdu spēlēšanu, cilvēku cienīšanu, dzimšanas dienas svinēšanu, dejošanu, prieku, kafiju, dzīvniekiem, dabas parādībām, strādāšanu, gulētiešanu. Analizējot mācību grāmatās iekļautās dziesmas, iespējams secināt, ka 4. klasē skolēniem ir iespēja dziedāt franču tautas dziesmu, kurā tiek dziedāts par agro rītu, celšanos no miega, pulksteņa zvanīšanu. Tāpat mūzikas mācību grāmatās ceturtajā un piektajā klasē skolēniem ir iespēja dziedāt somu un norvēģu tautas dziesmas, kurās tiek dziedāts par žirafī, kazu, runāšanas tendencēm, uzvedības kultūru, dejošanu, ziediem, vijoli, brīvību. Mūzikas mācību grāmatās 5. klasē skolēniem ir iespēja dziedāt arī čehu tautas dziesmu, kurā ir iespēja dziedāt par galda kultūru, salu un sniegiem, par draudzību, sarunām, dejošanu un uzvedības kultūru. Savukārt 6. klasē, skolēniem ir iespēja dziedāt igauņu tautas dziesmas, kurās tiek dziedāt par Sāremas salu, laivu, jūru, vasaru, priedēm, kadiķiem.

Pieminot kultūru, tiek iekļauta un akcentēta arī uzvedības un galda kultūra. Tiek aktualizēti jautājumi, kā būtu jāuzvedas muzejā, teātrī, operā, dziedot, dejojot, esot pie galda vai strādājot. Tīrums atzīst, ka tieši mūzikas izvēlei ir liela nozīme, jo tās ietekme uz skolēniem, var būt arī atkarīga no kultūras, sociālajiem medijiem un masu medijiem, sabiedrība, kas skolēniem ir apkārt, tāpat arī personības atšķirības (Tīrums, 2011). Koskuna atzīst, ka kultūras apgūšanas pamatā ir arī emocionālās inteliģences iepazīšana un aktualizēšana. Kultūras iepazīšanas rezultātā, emocionālās inteliģences aktualizēšana kļūst vieglāka, uztveramāka un efektīvākā tieši sākumskolas posmā, kad skolēnos ir vēlme piedalīties dažādos interešu izglītības pulciņos, apgūt mūzikas literatūru un teoriju, piedalīties mūzikas vai mākslas skolas nodarbībās, būt tiešā saistībā ar mākslas un kultūras pasauli, kas veicina padziļinātu vērtību apguvi mūzikas stundās (Coskun et. al., 2021). Nodarbības grupās, nodarbības klasē, skolas ietvaros, veicina skolēnos interesi apgūt jaunas lietas, prasmes un zināšanas. Tāpat grupu darba uzdevumu veikšana vai formālā mūzikas apguve skolā un mūzikas skolā, var bērņā veidot sociālās kompetences (Ilari, 2016). Esot grupā, skolēnā rodas pastiprināta vēlme pierādīt un parādīt sevi dažādās darbībās un interešu izglītības jomās, aktīvi iesaistoties, atrādot savus talantus un prasmes skatēs, koncertos vai ieskaitēs. Sloboda atzīst, ka aktīvā darbošanās un iesaistīšanās vērtīborientētās mācīšanās pieejas rezultātā, skolēnā veido emocionālo inteliģenci un attīsta kognitīvi bihevioreālo veselību (Sloboda et. al., 2011). Mūzikas apguves un vērtību aktualizēšanas procesā ir jāvērs uzmanība faktam, ko atzīst Svaminatana un Šellenbergs, ka, klausoties dziesmas no citām kultūrām (skat. 6. tabula), skolēnam neveidosies tik cieša

emocionālā saikne, cik tā būtu, ja skolēns klausītos mūziku, kas ir radīta, viņam pierastā kultūrā (Swaminatha, 2015). Tāpēc būtu vēlams atbilstoši izvēlēties, kādas dziesmas un kādi skaņdarbi tiek atskaņoti mūzikas stundās, neaizmirstot par skolēnu emocionālās inteliģences pilnveidošanu.

Trešā vērtība, kas mūzikas mācību grāmatās 4. - 6. klasē tiek izcelta, ir ģimene (skat. 7. tabula). Analizējot mācību grāmatās, esošo dziesmu saturu, iespējams secināt, ka skolēniem ir iespēja mūzikas stundās visvairāk dziedāt par tādiem ģimenes locekļiem kā mamma, tētis, māsa, brālis. Piemēram, latviešu tautasdziesmās tiek uzsvērts mammas mīļums, rūpes, mīlestība, kā arī tēva mīlestība, stingrība, aizsardzība, rūpes, māsas un brāļa attiecības, māsas izpalīdzīgums, rūpes, strādīgums, brāļa došanās karā, brāļa strādāšana, rūpes par ģimeni. Tāpat tiek vērsta uzmanība mantojumam, ko tēvs vai māte ir atstājuši, dzīvesvietai, karā notikušajām sērām un pārdzīvojumiem.

7. tabula. Ģimene kā vērtība mūzikas mācību grāmatās 4.-6. klasei

Ģimene Klase	4. klase	5. klase	6. klase
Mamma	<i>Mana mīļa māmuliņa.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Māte savas meitas sauca.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Laiž, māmiņa, istabā.</i> Latviešu tautasdziesma
Tētis	<i>Aijā, žūžū.</i> Latviešu tautasdziesma, J. Graubiņš	<i>Mazs bij' tēva novadiņis.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Dievs, dod mūsu tēvu zemei.</i> Jurjānu Andrejs
Māsa	<i>Trīs jaunas māsas.</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Kade pārnāksi, bāleliņ?</i> Latviešu tautasdziesma	<i>Aiz azara bolti bārzi.</i> Latgaliešu tautasdziesma.
Brālis	<i>Brāli Jēkab.</i> Franču tautasdziesma	<i>Rugāju plācenītis.</i> Latviešu tautasdeja	<i>Div' Dūjiņas gaisā skrēja.</i> Latviešu tautasdziesma

Atšķirībā no mūzikas mācību paraugprogrammas, mācību grāmatās šī vērtība tiek izcelta un akcentēta kā nepieciešama, lai skolēnos veidotos ģimeniskās tradīcijas. Trīsdesmitastoņas reizes tiek pieminēta ģimene, māsu un brāļu attiecības, mammas, tēta un bērnu attiecības, vecāku un pārējo ģimenes locekļu cienīšana, savu interešu pakļaušana kolektīvajām interesēm un rakstura izkopšana - vērtēt apkārtējos cilvēkus un ģimeni. Šajā

gadījumā tiek minētas arī situācijas, kad bērns kļūst par bāreni, tādejādi, tiek zaudēta ģimene un vistuvākie cilvēki bērnam, tomēr tiek saglabātas ģimeniskās vērtības.

Ilari uzskata, ka mūzikas apguves rezultātā, skolēnā rodas vēlme izzināt sociālo pasauli (Ilari, 2016). Padziļināti tiek akcentēta ģimene, kā sociālās pasaules daļa, ģimeniskās tradīcijas, arī reliģija kā vērtība un daļa no sociālās pasaules, latviešu tradīcijas, it īpaši godi un saulgriežu svētki, tradicionālās un rituālās, un tautas dejas. Tiek vērsta uzmanība arī attiecību saglabāšanai un miera uzturēšanai ģimenē un sabiedrībā kopumā. Ilari atzīst, ka bērna pakļaušana noteiktai mūzikai bērnībā, no vecāku puses, rada pazīšanos un fizioloģiskas reakcijas, kas veido pamatu atmiņām un asociācijām starp mūziku, vecāku un bērnu (Ilari, 2018). Tātad mūzikas klausīšanās dēļ, skolēnam veidojas īpaša saikne ar saviem ģimenes locekļiem. Pat mūzikas žanru izvēle pieaugot un nobriestot, varētu būt vecāku ietekmēta un pārņemta. Visretāk tiek pieminēta vērtība - brīvība, dzīvība, latviešu valoda, Latvijas valsts (skat. 1. pielikums 1., 2., 3. tabula). Šīs vērtības tiek pieminētas caur kultūru, caur vēsturiskiem notikumiem un faktiem, caur ģimenes dzīvi un darba tikumu. Savukārt laulība ir temats, vērtība, kas šajā posmā netiek pieminēts nemaz, vai tiek akcentēts, izcelts ļoti reti. Laulība kā vērtība un laulības institūcija, kā cienījama un atbildības pilna vide, ir temats, par ko netiek runāts līdz pat 7., 8., 9. klasēm.

Mūzikas mācību grāmatās 4. - 6. klasē, visbiežāk tiek pieminētas trīs vērtības - daba, kultūra un ģimene. Šīs trīs vērtības tiek uzskatītas par nozīmīgākajām vērtīborientētas mācīšanās pieejā, skolēnu emocionālās inteliģences veidošanā. Kreitz un kolēģi uzsver, ka mūzikas mācīšanās un apgūšana, tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajiem faktoriem, skolēna emociju un attieksmes veidošanā (Kreutz *et. al.*, 2008). Tāpat Svaminatana un Šellenbergs ir teikuši, ka mūzika un ar mūzikas palīdzību, skolēni var izteikt un izsaka savas emocijas (Swaminathan & Schellenberg, 2015). Tīruma atklāj, ka klausoties dažādu žanru mūziku, skolēni izrāda citādākas emocijas, viņiem top svarīgas citādākas vērtības. Piemēram, klausoties smago metālu vai roku, skolēns izrādīs dusmas un agresiju, savukārt klausoties kantri mūziku, skolēnā radīsies patriotisms un cieņa pret savu valsti, klausoties džezu vai ritma blūzu, skolēns jutīs mieru, prieku, maigumu un harmoniju, klausoties opermūziku, skolēnā paaugstināsies pašvērtējums, radošums un maigums. Ikdienā vērsot uzmanību repam, arī tiks novērots, ka skolēnā paaugstinās pašvērtējums un sabiedriskums, savukārt tieši deju mūzikas ietekmē, varēs novērot, ka skolēnos pastiprināti veidojas radošums un sabiedriskums, taču maigums nebūs redzams (Tīruma, 2011).

Ilari uzskata, ka vecāki un ģimene ir centrs bērna socializēšanās un emocionālās inteliģences pilnveidošanā (Ilari, 2016). Skolotājām ir daudz vieglāk mācīt skolēniem mūziku,

kad no vecāku puses, skolēns jau ir iepazīstināts ar mūziku bērnībā, dziedot šūpuļdziesmas, darot ritmizēšanas vingrinājumus un dziedot vienkāršas dziesmas kopā (Ilari, 2018). Tas, kas noris mājās, ir cieši saistīts ar to, kas notiek skolā un otrādāk. Tāpēc ir nozīmīgi, ka jau no mazotnes, skolēns dzird mūzikas skaņas, pats iesaistās dažādu dziesmu dziedāšanas atdarināšanā vai dziedāšanā, un veic ritma vingrinājumus. Tīrums atzīst, ka skolēni sev asociē ar mūziku, ko ikdienā klausās, tāpat tiek vērsta arī uzmanība apkārtējiem cilvēkiem un mūzikai, ko viņi klausās (Tīrums, 2011). Tas nozīmē, ka skolēna izaugsmē un radošajās izpausmēs, tiek vērsta uzmanība ne tikai ģimenes un mājas apstākļiem, bet arī tiem cilvēkiem, kas ir apkārt un sabiedrībai, kādā skolēns uzturas. Ellis uzsver, ka vērtīborientētas mācīšanās rezultātā attīstās skolēnu mentālā veselība, tā uzlabojas, novēršot tīņu un jauniešu depresiju, skolēnos arī nostiprinās emocionalitāte un attīstās kognitīvi bihevioreālā veselība, pilnveidojot arī emocionālo inteliģenci (Ellis, 2013).

Mūzikas mācību grāmatās tiek izceltas vērtības - kultūra, daba un ģimene. Akcentējot tradicionālās vērtības - cilvēka cieņa, ģimene un radniecība, sociālā un fiziskā pasaule mums apkārt. Šādā mācību vielas apguves procesā, skolēni attīsta iztēli un fantāziju, apgūst viedokļa izteikšanas spējas un prasmi pastāvēt par savu viedokli, cienot apkārtējos cilvēkus un neizsakoties nicinoši par apkārtējiem, neattiecoties destruktīvi vai varmācīgi pret viņiem. Var secināt, ka skolēnos attīstās ne tikai kognitīvās sistēmas funkcijas, bet arī kognitīvi bihevioreālā veselība, veicinot emocionālās inteliģences pilnveidošanos.

2. Empīriskā pētījuma plānošana un iegūto rezultātu analīze

2.1. Pētījuma bāzes un metožu raksturojums

Praktiskās daļas ietvaros, tika sastādīta aptauja „Vērtīborientēta pieeja dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā“ interneta vietnē *visidati.lv*. Ievērojot datu aizsardzības likumu un respondentu anonimitāti, pirms aptaujas aizpildīšanas, skolēnu vecāki un/vai aizbildņi deva rakstisku apstiprinājumu par dalību aptaujā (skat. 3., 4. pielikums). Ievērojot datu aizsardzības likumu, aptaujas aizpildīšanā netika jautāts respondenta vārds un uzvārds, dzimums, dzīvesvieta, skolas nosaukums un vecums. Respondentiem bija jānorāda tikai klase, kurā šobrīd macās. Aptaujā piedalījās Talsu novada X vidusskolas un Rīgas X vidusskolas 4.-6. klases skolēni, kopā 52 respondenti, no tiem 22 bija 5. klases skolēni, 16 bija 4. klases skolēni un 14 bija 6. klases skolēni.

Aptauja tika izsūtīta trīs dažādām Latvijas skolām, lai varētu iegūt atšķirīgus viedokļus un domas par vērtīborientētu mācīšanos mūzikas stundās. Aptauja tika veikta 2023. gada decembrī, tiešsaistē. Respondenti aptauju aizpildīja mācību stundu laikā, mūzikas stundās un ārpus tām, savā brīvajā laikā. Aptaujas aizpildīšana aizņēma ne vairāk kā 10 minūtes.

Bakalaura darbā tika vērsta uzmanība tieši mūzikas mācību paraugprogrammas un mūzikas mācību grāmatu analīzei 4.-6. klašu grupā, saturam un dziesmām, kas ir iekļautas, tāpēc anketas aizpildīšanā piedalījās tikai šo klašu skolēni. Skolēniem bija aicinājums atbildēt uz septiņiem jautājumiem par vērtīborientētu mācīšanās pieeju un vērtībām mūzikas stundās.

Anketā tika iekļauti četri brīvo atbilžu jautājumi (skat. 5.pielikums) - 1) kas, tavuprāt, ir vērtība, 2) kas, tavuprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās, 3) kāpēc ir nepieciešama vērtību apguve mūzikas stundās, 4) kā iespējams ar dziesmu palīdzību aktualizēt vērtības mūzikas stundās? Anketā tika iekļauti divi jautājumi, kuros respondentiem bija jāizlasa 5 apgalvojumi un jāizvēlas viens no sešiem variantiem - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.

Aptaujā tika vērsta uzmanība skolēnu zināšanām par vērtībām viņu dzīvē un vērtīborientētu mācīšanos skolā, it īpaši mūzikas stundās. Ar jautājumu un apgalvojumu palīdzību, tika noskaidrots, cik daudz skolēni zina par vērtībām un vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās. Tāpat tika noskaidrotas skolēnu zināšanas par vērtībām, pārdomas, kā viņu ikdienā aktualizējas vērtības un vērtīborientēta mācīšanās. Lasot vērtīborientētas mācīšanās pieejas skaidrojumus, skolēniem radās jautājumi par vērtībām, kas ir vērtības, kā to izskaidrot un uzrakstīt, taču, lai būtu autentiskas un patiesas atbildes no skolēnu puses, uz šiem

jautājumiem skolotāji mēģināja atbildēt tā, lai skolēni padomātu un aizdomātos patstāvīgi, tātad ar atvērto jautājumu palīdzību.

Pētījumā tika iekļauta arī sadaļa skolotājiem - intervija ar mūzikas skolotājiem. Intervijā piedalījās seši skolotāji no Talsu Kristīgās vidusskolas, Mērsraga vidusskolas, Mērsraga mūzikas un mākslas skolas, Rojas mūzikas un mākslas skolas un Ādažu sākumskolas. Četri no sešiem skolotājiem, ikdienā strādā kā mūzikas skolotāji 4.-6. klasēm, savukārt divi no sešiem skolotājiem ikdienā strādā kā mūzikas skolotāji 1.-3. klasēm. Intervija notika klātienē, taču, ievērojot datu aizsardzības likumu, skolotājiem nebija jānorāda savs vārds, uzvārds, dzimums, vecums vai dzīves vieta. Intervijas ierakstīšanas laikā tika saglabāta anonimitāte, lai arī skolotāji uzdrošinātos izteikt patiesas un autentiskas atbildes. Intervijā tika iekļauti seši brīvās atbildes jautājumi (skat. 5.pielikums) - 1) kādām klasēm mācāt mūziku, 2) kas, Jūsaprāt, ir vērtība, 3) kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundās, 4) kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apgūvē, 5) kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās, 6) kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

Tāpat skolotājiem bija viens jautājums, kurā jāizvēlas atbilstošākais variants apgalvojumam - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu un pilnībā nepiekrītu. Intervijā uzmanība tika vērsta skolotāju zināšanām par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās un dziesmu apgūvē. Tāpat intervijas laikā bija iespēja uzzināt, kāda ir skolotāju pieredze vērtīborientētas mācīšanās pieejas izmantošanā mūzikas stundās, tieši dziesmu apgūvē.

Datu apstrādei tika izmantotas metodes - SPSS 22 (Kronbaha alfa koeficients, aprakstošā statistika). Pirms ievietošanas SPSS programmā katra aptaujas atbilde tika kodēta, tāpat arī intervijas atbildes tika kodētas, izvēloties visbiežāk, sniegto atbildi. Izmatojot SPSS datu apstrādes programmu, tika pārbaudīta apkopoto datu ticamība ar Kronbaha alfas koeficientu, tad aptaujas rezultātiem tika veikta aprakstošā statistika – vidējais, standartnovirze no vidējā, moda, mediāna un standartnovirze no standartnovirzes. Ar modas palīdzību, var noteikt biežāk atzīmēto atbildi, savukārt mediāna nosaka vidējo mērījumu, šajā anketaptaujā tas ir atšķirīgs, jo skolēniem bija jāizvēlas no 6 atbilžu variantiem. Veicot aprakstošo statistiku, tika noteikta anketaptaujas atbilžu rehabilitāte un biežā sniegtā, šajā gadījumā, izvēlētā atbilde. Anketaptaujas atvērtās atbildes, tika apkopotas un kvalitatīvi aprakstītas, izmantojot biežāk izteiktās atbildes. Kvalitatīvās aprakstīšanas rezultātā, var uzzināt vairāk par skolotāju pieredzi, uzskatiem un apkārtējo faktoru ietekmējošo uzvedību, saistībā ar vērtībām un vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apgūvē. Šajā gadījumā, nepievēršot uzmanību datu kvantitātei

jeb cipariem, taču sniegtajām atvērtajām atbildēm. Skolotāju sniegtās atbildes tika apkopotas stabīņu diagrammā, lai vizuāli varētu noteikt biežāk izteikto atbildi.

Pētījumā tika pieņemts, ka no 1 līdz 2.66 punktiem ir zems līmenis, no 2.67 līdz 4.33 ir vidējs līmenis un no 4.34 līdz 6.00 ir augsts līmenis rezultātiem. Pētījumā tika pieņemts, ja Kronbaha alfa ir zemāka par $\alpha < 0.7$, tad pētījuma rezultātiem ir maza ticamība, ja Kronbaha alfa ir no $\alpha = 0.8$ līdz $\alpha = 1$, pētījuma rezultātiem ir augsta ticamība.

2.2. Pētījumā iegūto rezultātu analīze

Skolēni vērtības jēdzienu asociē ar dzīvi, mieru, ģimeni, kas tāds, kas cilvēkam rūp, kam nav cena, vispārpieņemti vērtību atskaites punkti, daba, mācīties, zināšanas, izglītība, dārga lieta, mīlestība, iedvesma, labs darbs, vērtības ir lieta, ko cieni un ievēro, Dievs, brīvība, patriotisms, sava zeme, Latvija. Lielākoties skolēni atzina, ka vērtība ir dzīvība, daba, ģimene un mīlestība. Īpaši respondenti izcēla, ka vērtība ir lieta, kuru nevar nopirkt ar naudu, tas ir kaut kas ko vērtē un piepilda principiāli. Kāds skolēns vēl atzina, ka vērtība ir iespēja sevi realizēt un piepildīt, tāpat tika uzsvērts, ka vērtība ir atvasinājums no vērts, tas ir kaut kas ar īpašu nozīmi, kas nemainās. Cits skolēns atzina, ka vērtība ir mīlestība, labi atalgots darbs un iedvesma, ģimene, vecāki, māja, tas ko māku un protu, draudze. Var secināt, ka ceturtās, piektās un sestās klases skolēni vērtības jēdzienu asociē ar vispārpieņemtām tradicionālajām vērtībām - ģimene, daba, kultūra.

8. tabula. Vērtību aktualizēšana mūzikas stundās

Vērtības	M	SD	SE	Mediāna	Moda
Kultūru	4.77	1.308	.181	5.00	6
Ģimeni	4.02	1.615	.224	4.00	6
Dabu	4.23	1.477	.205	4.00	6
Darba tikumu	4.23	1.542	.214	4.00	6
Cilvēka cieņu	4.35	1.570	.218	5.00	6

Analizējot pirmo pētījuma skalu (skat. 8. tabula), var secināt, ka rezultātiem par iespējamību, aktualizēt jautājumus par vērtībām mūzikas stundās, ir augsta ticamība, jo Kronbaha alfa ir $\alpha = 0.819$. Skolēni uzskata, ka mūzikas stundās aktualizēt jautājumus par kultūru, viņiem ir iespējams augstā līmenī ($M=4.77$; $SD=1.308$) un tāpat augstā līmenī mūzikas stundās tiek aktualizēta cilvēka cieņa kā vērtība ($M=4.35$; $SD=1.570$). Vēl skolēni uzskata, ka mūzikas stundās aktualizēt jautājumus par dabu, viņiem ir iespējams vidējā līmenī ($M=4.23$; $SD=1.477$) un tāpat arī vidējā līmenī ir iespēja aktualizēt darba tikumu kā vērtību ($M=4.23$; $SD=1.542$), un ģimeni kā vērtību ($M=4.02$; $SD=1.615$). Skolēni to pamato ar anketas 6.jautājumu „Kāpēc ir nepieciešama vērtību apguve mūzikas stundās“ atbildēm. Skaidrojot, ka vērtību apguve mūzikas stundās ir nepieciešama, lai atraisītu empātiju un emocionalitāti, lai attīstītu skolēna personību, lai varētu saglabāt un uzturēt cieņu pret citiem, lai skolēni apgūtu kādas uzvedības normas un pamatus. Tāpat skolēni skaidro, ka nepieciešamība apgūt vērtības mūzikas stundās ir tāpēc, lai spētu novērtēt mūziku un kultūru, kas mums ir, lai izaugtu par kārtīgu cilvēku, lai saprastu dziesmas tekstu un izprastu vārdus, ko autors ir uzrakstījis, lai saprastu, kas ir svarīgs un nozīmīgs autoram vai komponītam. Tātad 4.-6. klases skolēniem mūzikas stundās visbiežāk ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru un cilvēka cieņu. Skolēni uzskata, ka tieši vērtību aktualizēšana mūzikas stundās un citos priekšmetos, veido personību un attīsta emocionālo inteliģenci, apgūstot prasmi, izrādīt empātiju un citas emocijas.

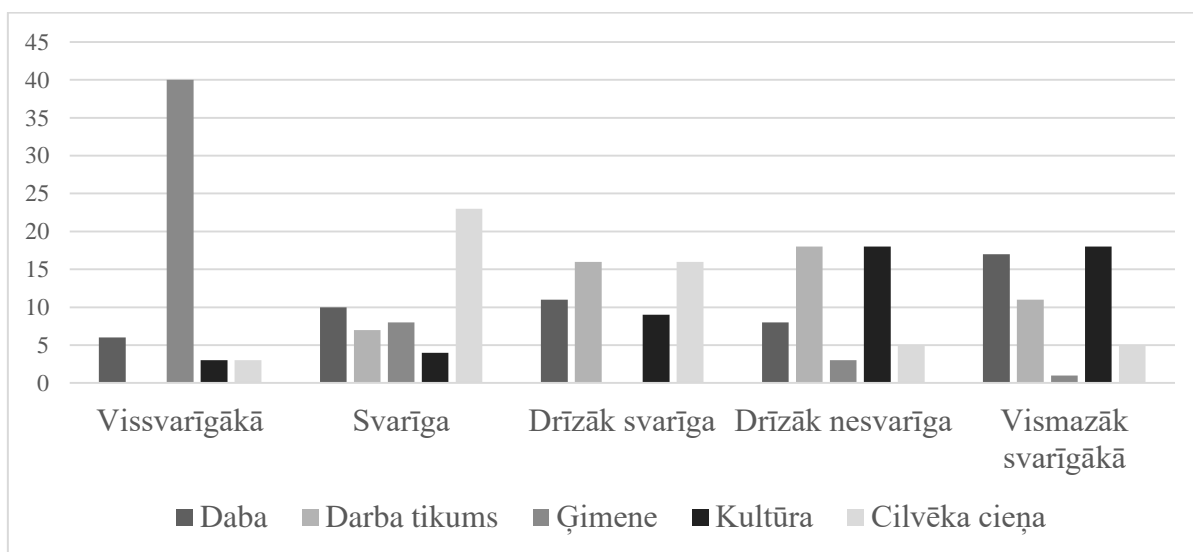
9. tabula. Vērtību aktualizēšana dziesmu apguves procesā mūzikas stundās

Vērtības	M	SD	SE	Mediāna	Moda
Ģimeni	4.50	1.590	.221	5.00	6
Dabu	4.71	1.194	.166	5.00	6
Kultūru	4.58	1.460	.202	5.00	6
Darba tikumu	4.44	1.526	.212	5.00	6
Cilvēka cieņu	4.92	1.234	.171	5.00	6

Analizējot otro pētījuma skalu (skat. 9. tabula), var secināt, ka rezultātiem ir augsta ticamība, jo Kronbaha alfa ir $\alpha = 0.846$. Tatād, apgūstot dziesmas mūzikas stundās, skolēni aktualizē vērtības - ģimene, daba, kultūra, darba tikums un cilvēka cieņa. Skolēni uzskata, ka mūzikas stundās, apgūstot dziesmas, viņiem augstā līmenī ir iespējams aktualizēt cilvēka cieņu ($M=4.92$; $SD=1.234$), dabu ($M=4.71$; $SD=1.194$), kultūru ($M=4.58$; $SD=1.460$), ģimeni ($M=4.50$; $SD=1.590$) un darba tikumu ($M=4.44$; $SD=1.526$) kā vērtības. Uzdodot jautājumu par to, kā ir iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, skolēni atbildēja, ka tas ir, iespējams, dziedot, lasot un, analizējot dziesmu, tekstus, runājot par lasīto tekstu, runājot par dziesmu rašanos un izcelsmi, par autoru dzīvi un pieredzi.

Skolēni vērtīborientētas mācīšanās jēdzienu asociē ar mācīšanos, kas ir balstīta vērtībās, tāpat tiek izteikts, ka tas ir mirklis, kad uzmanīgi un cītīgi seko līdzi stundu tēmai, mācās to, ko skolotāja vai skolotājs liek. Skolēni atzīst, ka tas ir mirklis, kad klases telpā nav trokšņu un skolēni uzmanīgi klausās. Citi, savukārt vērtīborientētu mācīšanos asociē ar sarunām un diskusijām par vērtībām, mācīšanos, kas ir orientēta uz nozīmīgā akcentēšanu un tālāk nodošanu, mācīšanās par to, kam ir vērtība, tieša vērtību izcelšana un akcentēšana mācību procesā. Vēl skolēni, vērtīborientētu mācīšanās pieeju, asociē ar mūzikas klausīšanos, mūzikas žanru atpazīšanu un iepazīšanu, laikmetu un autoru iepazīšanu, vēl tiek uzskaitīts, ka vērtīborientēta mācīšanās ir tāda, kur tiek apgūtas latviešu tautasdziesmas, turpinot izzināt latviešu kultūras mantojumu.

1. attēls. Vērtību klasifikācija (1-vissvarīgākā, 5-vismazāk svarīgākā)

Anketas jautājumā par nozīmīgāko jeb vissvarīgāko vērtību un vismazāk svarīgāko vērtību, skolēniem bija jāatzīmē, kura vērtība, viņuprāt, ir vissvarīgākā un kura vērtība ir

vismazāk svarīga. Tika izvirzītas 5 vērtības, kas tika analizētas padziļināti teorētiskajā daļā - ģimene, daba, kultūra, darba tikums un cilvēka cieņa. Skolēni atzīst, ka viņiem vissvarīgākā vērtība ir ģimene (skat. 1. attēls), 40 respondenti no 52 atzīmēja ģimeni kā vissvarīgāko vērtību. Otrajā vietā ierindojas cilvēka cieņa, 23 no 52 respondentiem tā atzīmēja šajā jautājumā (skat. 12. pielikums). Savukārt skolēni atzina, ka darba tikums viņiem ierindojas 3. vietā, tā noteikti nav vissvarīgākā vērtība. Ceturtajā vietā, skolēnu atbildēs, ierindojās kultūra un piektajā, vismazāk svarīgākajā, vietā ierindojas daba. Tātad var secināt, ka skolēni uzskata ģimeni par vissvarīgāko vērtību, pēc tam liekot cilvēka cieņu, darba tikumu, kultūru un dabu. Vismazāk svarīgā vērtība skolēniem ir daba.

Pēc iegūtajiem datiem anketaptaujā, var secināt, ka vērtības jēdzienu skolēni visbiežāk asociē ar ģimeni, dabu un kultūru. Mūzikas stundās 4.-6. klasē, augstā līmenī ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru un cilvēka cieņu. Apgūstot dziesmas mūzikas stundās, augstā līmenī ir iespēja aktualizēt cilvēka cieņu, dabu, kultūru, ģimeni un darba tikumu kā vērtības. Skolēni, vērtīborientētas mācīšanās jēdzienu asociē, ar mācīšanos par vērtībām, arī ar vērtībās balstītu mācīšanās procesu, kur ietilpst dziedāšana un dziesmu tekstu analīze, runāšana un diskusijas par dziedāšanu, uzstāšanos, priekšnesumu veidošanu, dziesmu tekstu rakstīšanu, dziesmu melodiju komponēšanu un aranžēšanu. Reti skolēni atzīst, ka nesaprot vērtības, to nozīmi vai vērtīborientētas mācīšanās jēdziena nozīmi. Savukārt 40 no 52 skolēniem atzina (skat. 12. pielikums), ka vissvarīgākā vērtība viņiem ir ģimene, tomēr vismazāk svarīgākā vērtība ir daba.

Skolēni vērtības jēdzienu asociē ar ģimeni, dabu, kultūru, savukārt vērtīborientētu mācīšanās pieeju ar mācīšanos par vērtībām, dziedāšanu mūzikas stundās, dziesmu un tekstu analīzi. Skolēni atzīst, ka vissvarīgākā vērtība ir ģimene, vismazāk svarīgākā vērtība ir daba. Skolēni uzskata, ka, apgūstot dziesmas mūzikas stundās, ir iespējams aktualizēt jautājumus par kultūru.

2.3. Interviju ar mūzikas skolotājiem analīze

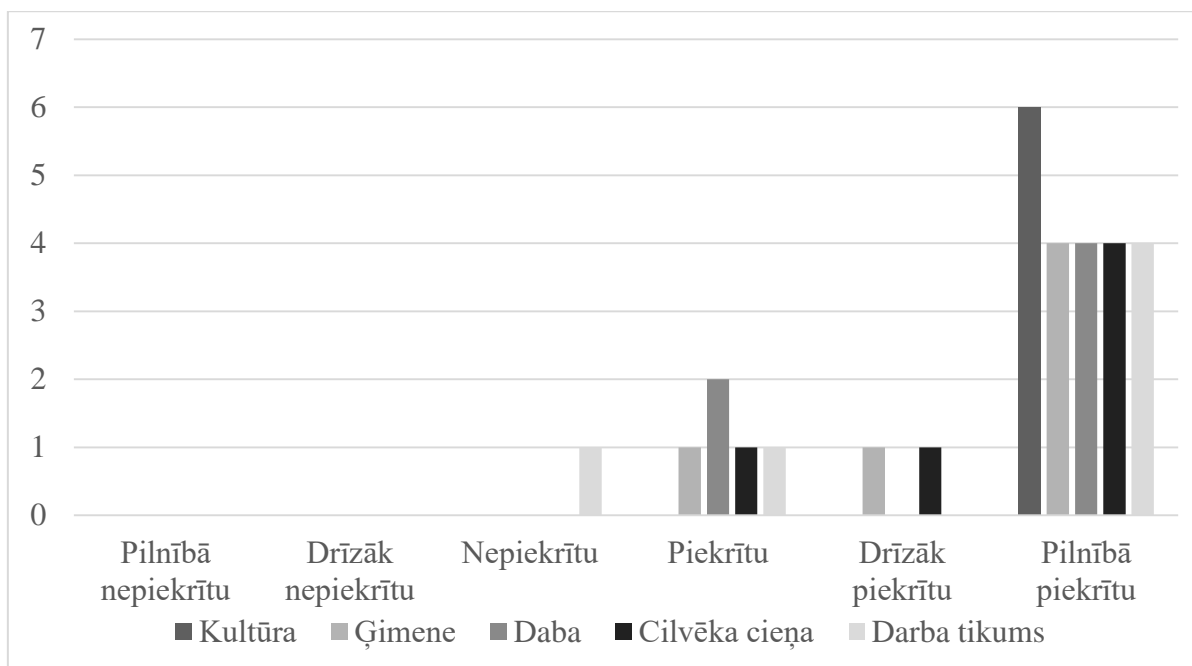
Intervijā piedalījās seši mūzikas skolotāji (skat. 6., 7., 8., 9., 10., 11. pielikums), turpmāk tekstā tiks lietoti apzīmējumi M1; M2; M3; M4; M5 un M6.

Skolotāji asociē vērtības jēdzienu ar ģimeni, dzīvība, patriotismu, kultūru. Vēl vērtības jēdziens tiek asociēts ar atziņu, kas ir apgūta paaudzū paaudzēs un vēlāk nodota nākamajām paaudzēm, piemēram, zināšanas un prasmes. M1 uzsvēra (skat. 11.pielikums), ka vērtības jēdzienu asociē ar ko tādu, kas ir labs, kas ir vispārpieņemts sabiedrībā un konkrētajā kultūrā.

M2 atzina (skat. 6. pielikums), ka vērtība ir kaut kas tāds, ko nevar izmērīt, kam nav cena, un ko nevar nopirkt veikalā. Vērtība ir kaut kas garīgs, dvēselisks, piemēram, ģimene ir mana vērtība, darbs ir vērtība, dzīvība ir vērtība, patriotisms, kultūra un it īpaši māksla, mūzika ir vērtība. Savukārt M3 uzskata (skat. 7. pielikums), ka vērtība ir gadu gaitā izsijāta, no paaudzēm nodota atziņa, tikums un viedums. Vērtības pamatlicējiem būtu jābūt vecākiem, vecvecākiem, skolai un sabiedrībai kopā. M4 domā (skat. 9. pielikums), ka vērtība ir kaut kas tāds, kam nav vērtība vai arī to nevar noteikt. *Izklausīsies dīvaini, taču, manuprāt, mūzikai ir liela vērtība. Tiek attīstīta muzikālā dzirde, skolēniem un ikvienam apkārtnē, tiek uzlabots garstāvoklis, klausoties mūziku. Tāpat arī dzīvība, ģimene, darbs, izglītība un zināšanas ir vērtības.* M5 uzskata (skat. 10. pielikums), ka vērtība ir kaut kas tāds, kas noder tālākajā dzīvē, kas māca, kā attiekties pret citiem cilvēkiem, kā es vēlos, ka citi attiecas pret mani. *Vērtības iemāca ģimenē, tātas tas ir kaut kas, kas nāk no ģimenes. Arī manā gadījumā reliģija ir vērtība.* Var secināt, ka uz šo jautājumu skolotāji nav veikuši konkrētas atbildes, tomēr skolotāji savu skaidrojumu ir izteikuši garākā veidā, izskaidrojot savu ideju un pārliecību par to, kas ir vērtība.

Intervijas laikā, mūzikas skolotājiem bija jānovērtē, cik lielā mērā piekrīt vai nepiekrīt izteiktajiem apgalvojumiem par iespējamību aktualizēt vērtības – kultūra, ģimene, daba, darba tikums un cilvēka cieņa – mūzikas stundās dziesmu apguvē (skat. 2. attēls).

2. attēls. Vērtību aktualizēšana mūzikas stundās dziesmu apguvē

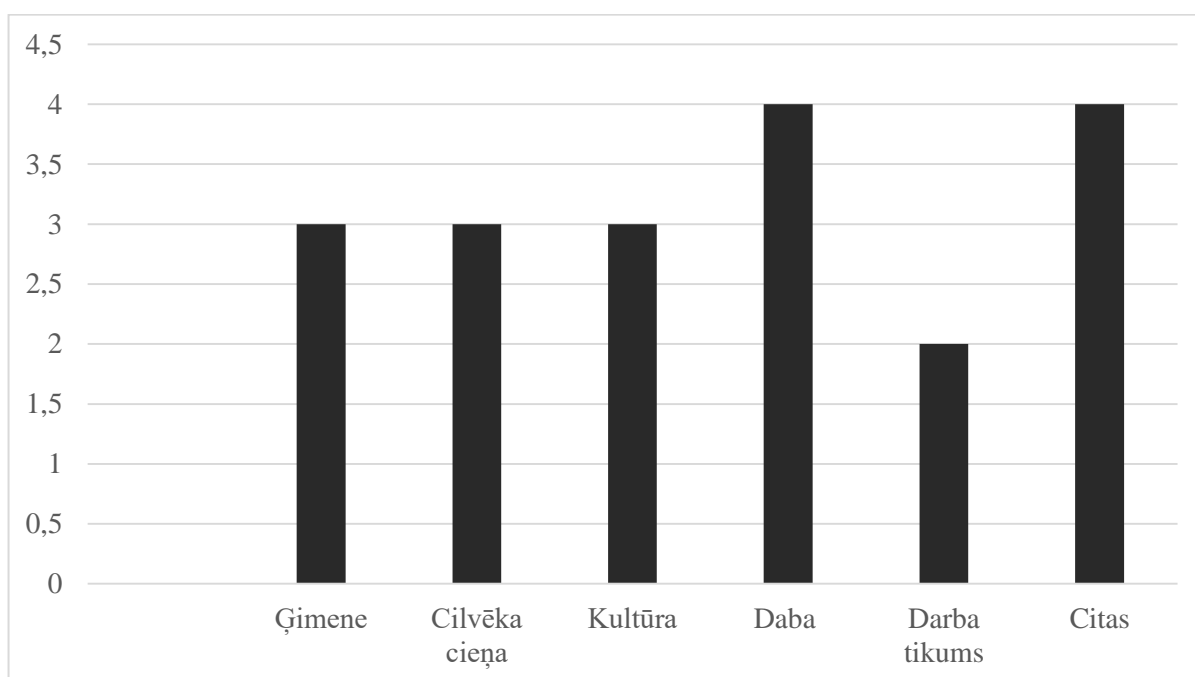
M1 uzskata (skat. 6. pielikums), ka pavisam mūzikas stundās ir iespējamība aktualizēt kultūru kā vērtību, jo mūzika ir daļa no kultūras, tādēļ ikreiz pieminot mūziku, dziedot dziesmas

vai spēlējot skaņdarbus, neviļus tiek pieminēta mūzika kā vērtība. M4 pilnībā piekrīt apgalvojumam, domājot, ka arī mūzika ir daļa no kultūras. Savukārt četri no sešiem skolotājiem pilnībā piekrita apgalvojumam, ka mūzikas stundās ir iespēja aktualizēt dabu kā vērtību, divi skolotāji tikai piekrita šim apgalvojumam, šim apgalvojumam netika izteikti īpaši komentāri. Tomēr, kad tika uzdots jautājums par iespējamību aktualizēt ģimeni kā vērtību, tad skolotāji uzsvēra, ka ikdienišķās mūzikas stundās ģimene nav vērtība, ko piemin visbiežāk. Šim apgalvojumam pilnībā piekrita četri skolotāji, viens drīzāk piekrita, un viens tikai piekrita. M3 pat uzsvēra (skat. 8. pielikums), ka ģimene kā vērtība tiek aktualizēta tieši tad, kad tuvojas kādi svētki, ar ģimeni saistīti pasākumi. Savukārt M1 drīzāk piekrīt apgalvojumam. Intervējamā atzīst, ka ne katrā klasē ir iespēja, runāt tik bieži par ģimeni vai aktualizēt jebkādus jautājumus par ģimeni. Izteikti tas šobrīd ir parādījies 4. klasē, kur mācību gads iesākas ar tēmu „Šūpuļdziesmas“. Šīs tēmas ietvaros, skolēniem ir jāveic neliels pētījums, kurā tad izpēta šūpuļdziesmas, ko bērniībā dzirdēja un dziedāja skolēnu vecāki, un kādas šūpuļdziesmas zina paši skolēni. Savukārt 5. klasē vairāk tiek vērsta uzmanība mūzikas vēsturei, tieši latviešu profesionālās mūzikas pamatlicējiem. Tātad tur mazāk tiek pieminēta ģimene (skat. 6. pielikums). Vēršot uzmanību nākamajam apgalvojumam, par iespējamību aktualizēt dabu kā vērtību mūzikas stundās, M3 skaidro (skat. 8. pielikums), ka daba ir visapkārt mums, tā ir vērtība, kas katru dienu mums ir acu priekšā, tikai nespējam to novērtēt. Par šīm pārdomām bieži tiek runāts ar skolēniem un veiktas diskusijas. Savukārt M1 domā, ka daba ir vērtība, kas tiek pieminēta tik daudzās dziesmās, it īpaši latviešu tautasdziesmās. Pārrunājot dziesmu tekstus (skat. 6. pielikums), sanāk arī aktualizēt jautājumus par dabu. Piemēram, es strādāju skolā, kas ir mazā ciematā, klases telpā ir daudz logi un ir viegli redzēt dabas procesus, kas notiek apkārt. Bieži pat stundas laikā sanāk izsaukties un vērst skolēnu uzmanību tam, kas notiek ārā. Tādā veidā arī tiek pārrunāts, kāda vērtība ir dabai, kāpēc tā ir svarīga, nepieciešama un nozīmīga ikdienas sastāvdaļa. Intervijā tika izteikts arī apgalvojums, par iespējamību aktualizēt cilvēka cieņu kā vērtību mūzikas stundās dziesmu apguvē. Šim apgalvojumam pilnībā piekrita tikai četri skolotāji no sešiem, uzsverot, ka šo vērtību visbiežāk izdodas aktualizēt, gatavojoties koncertiem un pasākumiem, kad skolēniem savā starpā ir jāizrāda cieņa. M4 uzsver (skat. 9. pielikums), manuprāt, cilvēka cieņa ir vērtība, kas tiek pieminēta un, aktualizēta katrā mācību stundā, ne tikai mūzikā. Tāpat tika vairākreiz izteikts, ka cilvēka cieņa ir vērtība, ko apgūst ne tikai mūzikas stundās, taču to var apgūt jebkurā mācību stundā. Kā noslēdzošais apgalvojums intervijā, tika izteikts par iespējamību aktualizēt darba tikumu kā vērtību mūzikas stundās dziesmu apguvē. Šim apgalvojumam pilnībā piekrita četri skolotāji, viena skolotāja piekrita, un viena skolotāja nepiekrita, uzsverot, ka mūzikas stundās nav bijusi iespēja runāt par darba tikumu. Ar skolēniem ir pārrunāts čaklums un strādīgums,

vairāk nekā rakstura īpašība, nevis vērtība (skat. 8. pielikums). Savukārt M1 izteica domu, ka šī vērtība vairāk tiek aktualizēta caur strādāšanu, projektu veidošanu un komponēšanu, kas kļūst aktuālāks tieši piektajā un sestajā klasē, un vēl vecākās klasēs (skat. 6. pielikums). Tāpat darba tikums tiek aktualizēts kā vērtība tieši caur radošo darbošanos.

Vērtīborientētas mācīšanās jēdzienu, skolotāji asociē ar mācīšanās pieeju, caur ko skolēni aktualizē kultūrā pieņemtas vērtības, padziļināti vērsot uzmanību tradicionālajām vērtībām. M2 domā (skat. 7. pielikums), ka vērtīborientēta mācīšanās ir stunda, kas sevī ietver visu vērtību spektru un īstā miklī akcentē vajadzīgo, to nostiprinot. Savukārt M3 atzīst (skat. 8. pielikums), ka tā būs mācīšanās pieeja, kā centrā būs vēlme apgūt un aktualizēt tradicionālās vērtības, netiešā un nepiespiestā gaisotnē. M4 uzskata (skat. 9. pielikums), ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundā, parādās stundas plānojumā, ka tas ir virzīts uz skolēnu vajadzībām un nepieciešamo, lai varētu notikt pašvadīta mācīšanās, tas noteikti ir arī teicams stundas plānojums. M5 domā (skat. 10. pielikums), ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir tautasdziesmas apguve, tās ļoti palīdz apgūt vērtības un arī attieksmi pret dabu, kultūru, citiem, valsti, ģimeni. Palīdz aktualizēt vērtības, kas ir aktuālas vēl joprojām, nevis bija pirms 100 gadiem aktuālas. Parāda skolēniem, kā vajadzētu rīkoties un arī kā nevajadzētu rīkoties. Vērtīborientēta mācīšanās vēl ir pieredze, ko nodod tālāk caur dziesmām. Instrumenta spēles apguvē parādās arī cieņa pret citiem, klausīties un uz klausīt. Izturēties ar cieņu pret citu instrumentiem un savu instrumentu.

3. attēls. Mūzikas stundās biežāk aktualizētās vērtības

Skolotāji, intervijas laikā, atzina, ka visbiežāk mūzikas stundās aktualizē dabu, kā vērtības, to izceļot 4 reizes (skat. 3. attēlu). Savukārt pēc dabas, bieži tiek pieminēta ģimene, cilvēka cieņa un kultūra kā vērtības, pieminot 3 reizes katru. Vēl tiek pieminēta mīlestība pret dzimteni, Latvijas Valsts un latviešu valoda. Savukārt, trešajā vietā ierindojas kultūra, kā vērtība, kas tiek, aktualizēta mūzikas stundās. M1 uzsver, ka mūzikas stundās visbiežāk sanāk pieminēt cilvēka cieņu, kā vērtību, tāpat arī kultūru. *Cilvēka cieņa* (skat. 6. pielikums), *manuprāt, ir ļoti nozīmīga, kad skolēniem ir iespēja spēlēt kādu instrumentu, uzstāties vai prezentēt savu veikumu. Tad pavisam noteikti, ir svarīgi atcerēties, ka katrs mēs esam tikai cilvēks. It īpaši skolās, kurās nav mūzikas novirziens vai padziļināta mūzikas apguve, bieži ir skolēni, kas neprot spēlēt instrumentus, tāpēc nevar sagaidīt, ka viss izdosies precīzi, skanīgi un baudāmi ausīm.* Savukārt M2 teica, ka mūzikas stundās aktualizē praktiski visas piecas iepriekš minētās vērtības. *Gan tautas dziesmās (skat. 7. pielikums), gan klasiskajā mūzikā un dziesmās, tiek izteikta vērtība un mazvērtīgais, kas sava zināmā, neirolingvistiskās programmēšanas veidā, ierakstās jaunā cilvēka apziņā un zemapziņā. Visvairāk – ģimene, cilvēka cieņa un darba tikums, taču pati mūzika jau ir daļa kultūras un, protams, ka tiek pieminēta arī daba.* M4 skaidro, ka dziesmu apgūvē visbiežāk sanāk pieminēt šādas vērtības - Latvijas valsts, daba, ģimene. Latvijas valsts kā vērtība, īpaši aktualizējas mūzikas stundās, kad tiek svinēti latviešu svētki un Latvijas neatkarības deklarācijas diena vai Latvijas neatkarības deklarācijas atjaunošanas diena. *Ar katru klasi apgūvām vismaz divas latviešu dziesmas (skat. 9. pielikums). Pavisam noteikti, viena no tām bija latviešu tautasdziesma. Šobrīd, kad gatavojamies Ziemassvētkiem un Ziemassvētku pasākumiem, koncertiem, arī tiek pieminēta ģimene kā vērtība, un arī daba, protams.* M6 uzsver, ka savās stundās visbiežāk sanāk pieminēt mīlestību pret dzimteni, vietu, kur dzīvo. Par dabu, par tikumiem, labu un vēlamu uzvedību, arī, pieminot to, kas ir nevēlama uzvedība. Arī ģimene tiek pieminēta, daba, mīlestība pret dzimteni. Savukārt vismazāk mūzikas stundās tiek aktualizēta daba kā vērtība.

Intervijas laikā, skolotājiem tika uzdots jautājums par to, kāpēc ir nepieciešams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, uz ko skolotāji brīvi atbildēja, lielākoties atzīstot, ka vērtību aktualizēšana mūzikas stundās veicina skolēnu personības izaugsmi. M2 uzsvēra, ka vērtības ir nepieciešams aktualizēt, lai cilvēku, it īpaši skolēnu dzīves nebūtu bezjēdzīgas un tukšas, ja vērtības netiek aktualizētas, tad vērtību joma tiek aizpildīta ar tukšumu. *Tukšums, šis garīgais tukšums, kas nekad nepaliek kā tukšums, jo katra apziņas joma tiek aizpildīta ar kaut ko. Ja nav vērtība, tad veidojās šajā jomā atkritumi un atkarības* (skat. 11. pielikums). Tāpat vērtību aktualizēšana veicina mērķu izvirzīšanu, savas nākotnes plānošanu un domāšanu par to, kas jau ir, nevis tikai to, ko vēlētos saņemt. M3 atzīst (skat. 8. pielikums), ka *ar dziesmas palīdzību, neviļus skolēnos tiek aktualizētas dažādas vērtības. Bērniem patīk dziesmas, tās viegli uztver,*

un tekstu ir viegli pārrunāt un uztvert. M4 uzskata (skat. 9. pielikums), ka mūzika ir liela dzīves sastāvdaļa, tā palīdz skolēna fiziskajai attīstībai, nozīmīgi bērniem, it īpaši no pirmās līdz pat trešajai klasei, kad sākās pirmās skolas gaitas, kad notiek tādas lielākas pārmaiņas skolēna dzīvē un ikdienā. M5 domā, ka bieži ģimenē neiemāca daudz vērtības. Tāpēc uzsver, ka vismaz mūzikas stundās būtu nepieciešamība runāt un vērst skolēnu uzmanību vērtībām. Manuprāt, nepieciešams, ka vismaz mūzikas stundās pieminam vērtības un tās varam nodot tālāk saviem bērniem. Tas vairs nav tik aktuāli ģimenēs, it īpaši cieņa netiek izrādīta. Pietrūkst paaudžu pārmantotība, mūsdienās tas vairs nav tik izplatīts un redzams apkārt. Tāpēc nepieciešams, ka caur dziesmām mēs varam apgūt dažādas vērtības. Jo īpaši pārrunājot dziesmu tekstus, pārrunājot to, kā mēs saprotam un uztveram to, kas ir izteikts dziesmās. Pārrunājot, kā attiecamies pret instrumentiem, priekšmetiem (skat. 10. pielikums). M6 uzsver, ka vērtības ir nepieciešams aktualizēt jebkurā stundā, it īpaši esot kopā un socializējoties, tās tiek apgūtas netiešā veidā. Visi skolotāji atzina, ka tieši vērtību aktualizēšana stundās ir uzlabojusi skolēnu empātiju citam pret citu, bieži var izjust, ka klasesbiedri ir gatavi palīdzēt un iesaistīties dažādās aktivitātēs.

Kā noslēdzošais jautājums, intervijā tika iekļauts, par iespējām aktualizēt vērtības mūzikas stundās. Uz šo jautājumu visi skolotāji atbildēja vienādi - ar dziesmu palīdzību. Tas ir, klausoties dziesmas vai dziedot, vai, izpildot kādus skaņdarbus, tiek vērsta uzmanība dziesmu tekstam. Dziesmas tekstu analizējot, tiek pārrunāta autora ieliktais atziņas, galvenā doma un galvenā vēsts, ko nodot klausītājiem. M6 uzsver, ka tieši mūzikas stundas ir ļoti labs pamats, kur var pārrunāt vērtības un to nozīmi, katra skolēna ikdienā un dzīvē. Kā ar dziesmu palīdzību? Noteikti pārļausot dziesmu tekstus, izprotot to, ko autors ir mēģinājis pateikt, tāpat arī uzzinot dziesmas rašanās stāstu, kāpēc tā ir radusies, kā tā tiek izpildīta vai kur tā tiek izpildīta. Tāpat klausoties dziesmas, tiek vērsta skolēnu uzmanība autoru un komponistu dzīves gājumam, izceļot vērtības, kādas visbiežāk tiek aktualizētas skaņdarbos, piemēram, daba (skat. 11. pielikums). Savukārt M5 uzsvēra, ka tieši dziesmās vērtības tiek aktualizētas visvairāk. Arī mūsdienā dziesminieki un komponisti visbiežāk raksta par ģimene vai dabu, par mīlestību un cilvēku cieņu, par dabas skaistumu, par cilvēka iekšējo pasauli, par Latviju un latvietību, par Latvijas saglabāšanu un attieksmi pret savu zemi. Aktualizē patriotismu un it īpaši cieņu pret savu valsti (skat. 11. pielikums). M1 domā, ka mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību ir visvieglāk aktualizēt vērtības. Dziesmas dziedot, tiek vērsta uzmanība ne tikai melodiskajam skanējumam, bet arī dziesmu tekstam. Tas tiek pārrunāts, uzdodot atvērtos jautājumus, pārrunājot dažādas situācijas, dzīves pieredzes. Tāpat vērtības tiek pieminētas arī tad, kad dziesma ir jāizpilda vai dziesma ir jāattēlo, kā mākslas veids - uzzīmē savas sajūtas, izveido sajūtu gleznu (skat. 6. pielikums). M3 uzsver, ka daudzās latviešu dziesmās ir iekļautas

tradicionālās vērtības, piemēram, Latvijas himna, visnotaļ piemin vērtības - Latvijas valsts, daba un kultūra. Dziesmas apguves rezultātā, tiek izrādīta cieņa pret Latvijas valsti un citiem cilvēkiem, piemēram, spilgti parādās vērtība cilvēka cieņa vai cieņa pret valsti, kad himnas laikā vienkārši pieceļamies un stāvam kājās, dziedot (skat. 8. pielikums). Savukārt M4 domā, ka vērtību apguve caur dziesmām ir pats vienkāršākais veids, kā bērniem aktualizēt vērtības. Jau kopš bērnības skolēni ir mācījušies tautasdziesmas, šūpuļdziesmas, kurās tiek pieminētas un aktualizētas tradicionālās latviešu vērtības. Dziesmas uzrunā skolēnus, patīkamās melodijas ir arī vieglāk apgūt un iemācīties (skat. 9. pielikums). Viennozīmīgi, skolotāji uzsver, ka tieši dziesmu apguves procesā skolēni visveiksmīgāk var aktualizēt vērtības par ģimeni, kultūru, cilvēka cieņu, dabu un darba tikumu, vēl vēršot uzmanību Latvijas valstij un latviešu valodai.

Tāpat skolotāji vērtības jēdzienu asociē ar vispārpieņemtām vērtībām latviešu sabiedrībā - ģimene, kultūra, patriotisms, dzīvība. Tāpat skolotāji uzskata, ka mūzikas stundās ir iespējams aktualizēt kultūru kā vērtību, jo mūzika ir sastāvdaļa no kultūras. Vērtīborientētas mācīšanās jēdzienu, skolotāji asociē ar vērtībās balstītu mācīšanos, kur tiek pieminētas tradicionālās vērtības un vispārpieņemtās vērtības. Skolotāji atzīst, ka dziesmu apguves procesā, visvairāk aktualizē dabu kā vērtību, taču vismazāk vērš uzmanību darba tikumam, tas vairāk tiek aktualizēts darbošanās un radošās darbības laikā.

2.4. Ieteikumi mūzikas skolotājiem vērtīborientētai dziesmu apguvei

Pamatojoties uz empīriskā pētījumā gūtajiem rezultātiem no skolēnu anketaptaujas, var secināt, ka vērtīborientētas mācīšanās pieejā, mūzikas stundās, ir nepieciešams vērst uzmanību diskusijām un sarunām, kurās skolēns var un drīkst brīvi izteikt savu viedokli. Par svarīgāko vērtību, skolēni ir atzinuši ģimeni un cilvēka cieņu. Aicinājums būtu, ka mūzikas stundās padziļināti uzmanību var vērst tieši šīm vērtībām. Piemēram, iepazīstoties ar komponista daiļradi, vērst uzmanību tam, kādā ģimenē autors ir uzaudzis, kā tas ir ietekmējis viņa tālāko dzīves gājumu, kādas autoram bija attiecības ar sabiedrību, ar apkārtējiem cilvēkiem, un kā tas ir ietekmējis viņa radīto mūziku. Protams var pievērst uzmanību arī citām vērtībām, piemēram, dabai, kultūrai un darba tikumam, atkal vēršot uzmanību tam, kā tās ir ietekmējušas autora daiļradi. Tāpat būtu vēlams, ka mūzikas stundās tiek iepazīti dažādi mūzikas žanri, ne tikai klasiskā mūzika, akadēmiskā mūzika vai folk mūzika. Skolēni atzīst, ka izjūt lielāku interesi par mūzikas mācīšanos dziesmu apguves procesā, tieši tad, kad viņiem tiek dota iespēja izteikt

savu viedokli par mūzikas žanriem, tiek dota iespēja pastāstīt par mūziku, ko savā ikdienā klausās, un kāpēc ir izvēlējušies šo mūziku klausīties.

Skolēni uzsvēra, ka vērtīborientētā mācīšanās pieejā, uzmanība tiek pievērsta sevis realizēšanai, personīgajai izaugsmei un savu spēju, prasmju veidošanai. Tāpēc rodas aicinājums, ka mūzikas stundās, var aicināt skolēnus sevi realizēt, pilnveidot. Piemēram, var iedrošināt skolēnus piedalīties konkursos, kas saistīti ar mūziku, aicināt skolēnus veidot koncertus, pasākumus, muzikālo noformējumu kādam pasākumam, tāpat arī veidot izrādes, mazas lugas un padomāt par muzikālo noformējumu tajās. Ne vienmēr ir vajadzība, ka visi skolēni dzied, ir kādi skolēni, kas, iespējams, apmeklē mūzikas skolas nodarbības. Var aicināt, ka šie skolēni iesaistās ar savām prasmēm spēlēt mūzikas instrumentus. Vēršot uzmanību skolas pasākumiem vai pasākumu muzikālajam nodrošinājumam, var aicināt skolēnus iejusties dīdžeja lomā, veidojot savu dziesmu sarakstu, protams, ievērojot valstī un skolā pieņemtās normas un noteikumus. Veidojot skolas koncertus, var piedāvāt skolēniem padomāt par dejas priekšnesumu, tā vietā, lai strīdētos par skolēnu uzstāšanos dziedot. Direfencējot uzdevumu iespējas, skolēniem rodas sajūta, ka viņi var izvēlēties jomu, kurā sevi realizēt un pilnveidot, gūstot baudījumu, uzstājoties un saskatot priekšnesumos vērtību.

Anketaptaujā skolēni izteica, ka mūzikas stundas dziesmu apguves procesā ir grūti aktualizēt vērtības, ja skaņdarbus un dziesmas tikai klausās, uzsverot, ka visbiežāk vērtības var aktualizēt, lasot dziesmu tekstus, tos pārrunājot, analizējot un mēģinot izprast vēstījumu, ko autors ir rakstījis. Lasot un analizējot dziesmu tekstus var pielietot tādas jautājumus kā - par ko ir dziesmas teksts, kas ir galvenais varonis, kāds ir tā pārdzīvojums, kādu risinājumu dziesmas laikā rod galvenais varonis un tam līdzīgi. Tāpat var aicināt skolēnus meklēt vērtības, kādas tiek izteiktas šajā dziesmā, mūzikas stundas veidojot par vērtīborientētām. Piemēram, pasvītrojot vai iekrāsojot dziesmas tekstu, kur ir pieminēta ģimene, daba, darba tikums, kultūra, dzīvība, laulība, brīvība, Latvijas valsts vai latviešu valoda. Vēršot uzmanību dziesmu tekstam, vērtības tiek aktualizētas un izceltas, tā kā skolēnam tās ir vieglāk uztvert un saskatīt.

Skolēni un skolotāji empīriskā pētījuma laikā atzina, ka vērtības un vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir cieši saistītas ar emocijām un emocionālo inteliģenci, tāpēc ir aicinājums pievērst uzmanību arī sajūtām, noskaņai un emocijām, kas raisās un rodas, klausoties skaņdarbus, lasot un analizējot dziesmu tekstus. Klausoties mūziku un padziļināti analizējot tekstu, skolēnus var aicināt uz diskusiju, izmantojot ar sekojošus jautājumus – kā es justos galvenā varoņa vietā, kādi vārdi tiek izteikti, kā tiek dziedāts vai izpildīts šis skaņdarbs, kā dziesmas vārdi liek man justies, kā izskatās izpildītāji, kādas ir viņu emocijas un sajūtas, kā

izpildītāji vai dziedātāji kustās, kas tikko notika, ko varēja redzēt, un kā šī uzstāšanās lika man justies.

Sestās klases mūzikas mācību paraugprogrammā ir temats “Cilvēka rakstura īpašību un emociju atspoguļojums mūzikā”, kā ietvaros skolēni vairāk var pievērst uzmanību emociju un mūzikas sakarībām. Piemēram, skolotāja vai skolotājs var izvēlēties dažādu mūzikas žanru skaņdarbus – džeza, smagā metāla, akadēmiskās mūzikas, populārās mūzikas vai citus. Secīgi šos skaņdarbus atskaņot un tad ar skolēniem pārrunāt, kādas emocijas viņi sajuta, kādas sajūtas radās klausoties šo skaņdarbu. Protams, vieglāk emocijas būs analizēt tiem skaņdarbiem, kuriem būs klāt teksts. Vērtīborientētā mācīšanās pieejā ir vēlams, vērst uzmanību arī autora skatījumam un pārdomām, kas ir ieliktas šajā tekstā. Temata noslēgumā ir vēlams, ka atkārtoti runā par to, kādas emocijas raisa dažādi mūzikas žanri, kāpēc tas tā varētu būt, un kas to vēl varētu ietekmēt.

Secinājumi

1. Vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir vērtībās balstīta mācīšanās, kas biežāk noris mūzikas stundās. Tā veido skolēna personīgo izaugsmi un veicina emocionālās inteliģences veidošanos. Tradicionālās vērtības, kas tiek apgūtas mūzikas stundās, var atšķirties, ņemot vērā kultūru, tās vēsturi un sociāldemogrāfiskos faktoros. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas mērķis ir, turpināt veidot kultūras mantojumu un patstāvīgi radīt savu identitāti, klausoties un analizējot, un izpildot mūziku. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā, skolēns padziļināti pilnveido caurviju prasmes.
2. Mūzikas stundās paredzēts aktualizēt desmit vērtības (Latvijas valsts, latviešu valoda, laulība, dzīvība, brīvība, ģimene, cilvēka cieņa, darba tikums, daba, kultūra), tomēr dokumentu analīzes rezultātā ir iespēja secināt, ka mūzikas mācību paraugprogrammā 4.–6. klasei, padziļināta uzmanība tiek vērsta tikai piecām vērtībām – ģimenei, kultūrai, cilvēka cieņai, dabai un darba tikumam. Vērtīborientētas mācīšanās pieejas rezultātā, mūzikas stundās pēc mūzikas mācību paraugprogrammas, tiek vērsta uzmanība, akcentējot emocijas, un sajūtas, ko skolēni izjūt, klausoties un atskaņojot mūziku. Tāpat vērtīborientēta mācīšanās pieeja, uzmanību vērš, ne tikai teorētisko zināšanu apguvei, bet arī labizjūtas veidošanai klases telpā un skolēnu starpā.
3. Mūzikas mācību grāmatās tiek aktualizētas visas desmit vērtības, tomēr biežāk uzmanība tiek vērsta piecām – kultūra, darba tikums, ģimene un cilvēka cieņa. Apgūstot latviešu tautas dziesmas, skolēns aktualizē visas iepriekšminētās vērtības, veicina savas kognitīvās prasmes un pilnveido savu personību. Mūzikas mācību grāmatās minimāli tiek aktualizētas vērtības – ģimene un daba. Savukārt vispār netiek aktualizētas vērtības – dzīvība, brīvība un laulība.
4. Pētījumam pirmais jautājums paredzēja noskaidrot, kādas vērtības tiek aktualizētas mūzikas stundās, dziesmu apguves procesā 4.-6. klašu skolēnu skatījumā. Pētījuma rezultātā iespējams secināt, ka skolēni vērtības jēdzienu asociē ar vispārpieņemtām tradicionālajām vērtībām - ģimene, daba un kultūra. Tomēr, kā vissvarīgāko vērtību novērtē ģimeni. Vismazāk svarīgākā vērtība, skolēniem ir daba. Var arī secināt, ka vislielākā iespējamība mūzikas stundās dziesmu apgūvē, ir aktualizēt kultūru un cilvēka cieņu kā vērtības. Skolēni uzskata, ka vērtību aktualizēšana mūzikas stundās ir nepieciešama tāpēc, lai atraisītu empātiju un emocionalitāti un lai spētu novērtēt mūziku, mākslu, teātri un kultūru. Pēc pētījumā iegūtajiem rezultātiem, var apgalvot, ka mūzikas stundās, dziesmu apguves procesā, ir iespējams aktualizēt piecas vērtības -

- ģimeni, dabu, kultūru, darba tikumu un cilvēka cieņu. Skolēni atzīst, ka vērtīborientēta mācīšanās pieeja ir kārtība klasē, klusums un uzmanīga klausīšanās tajā, ko skolotājs saka, kā arī runāšana par vērtībām.
5. Otrais izvirzītais pētījuma jautājums paredzēja noskaidrot, kādas vērtības tiek aktualizētas mūzikas stundās dziesmu apguves procesā mūzikas skolotāju skatījumā. Pēc intervijā iegūtajiem datiem, var secināt, ka skolotāji vērtības jēdzienu asociē ar ģimeni, dzīvību, patriotismu, kultūru un sabiedrībā vispārpieņemtām uzvedības normām. Skolotāji uzskata, ka mūzikas stundās, vislielākā iespējamība ir aktualizēt kultūru kā vērtību. Savukārt vismazākā iespējamība mūzikas stundās dziesmu apguves procesā, ir aktualizēt darba tikumu. Pēc intervijā iegūtajiem rezultātiem, skolotāji vērtīborientētu mācīšanās jēdzienu asociē ar pieeju, kā rezultātā aktualizē kultūrā pieņemtas vērtības, padziļināti pievēršoties tradicionālajām vērtībām. Skolotāji atzīst, ka mūzikas stundās, dziesmu apguves procesā, visbiežāk sanāk aktualizēt dabu kā vērtību, savukārt visretāk aktualizē darba tikumu kā vērtību. Tāpat tiek uzskatīts, ka vērtības aktualizēt ir nepieciešams tāpēc, lai veicinātu skolēnu personības izaugsmi, veicināt empātiju un emocionālo inteligenci. Tāpat aicinātu aizdomāties par to, kas ir visapkārt un spētu to novērtēt. Visbiežāk skolotāji atzīst, ka mūzikas stundās, vērtības visveiksmīgāk ir iespējams aktualizēt ar dziesmu palīdzību - tās dziedot, analizējot to tekstus un uzzinot par dziesmu rašanos.
 6. Pamatojoties uz pētījuma iegūtajiem, datiem tika izstrādāti ieteikumi mūzikas skolotājiem vērtīborientētas mācīšanās pieejas aktualizēšanai dziesmu apguvē sākumskolā. Skolēni izteica, ka, analizējot dziesmu tekstu, visbiežāk ir iespēja aktualizēt vērtības, kā arī sevi pilnveidojot un iesaistoties priekšnesumu veidošanā, skolēni var izjust vērtību. Skolēni vēl atzina, ka aktualizējot vērtības mūzikas stundās, tiek vērsta papildus uzmanība emocijām un sajūtām, tāpēc tika ieteiktas aktivitāte, kas varētu palīdzēt emociju un sajūtu atpazīšanā, kā arī vērtību aktualizēšanā un atpazīšanā.
 7. Pētījuma laikā tika iegūta atbilde uz izvirzītajiem pētījuma jautājumiem, ka mūzikas stundās ir iespējams aktualizēt ģimeni, dabu un kultūru kā vērtības, kā arī tika pilnībā realizēti izvirzītie pētījuma uzdevumi – analizēt vērtīborientētas mācīšanās pieejas jēdzienu un pielietojumu mūzikas stundās, un veikt empīrisku pētījumu par vērtību aktualizēšanu mūzikas stundās dziesmu apguves procesā un izanalizēt pētījumā iegūtos rezultātus. Pētījuma mērķis, teorētiski analizēt vērtīborientētu mācīšanās pieeju un empīriski noteikt vērtību aktualizēšanu dziesmu apguves procesā, mūzikas stundās sākumskolā, tika sasniegts. Turpmākā pētījumā būtu lietderīgi salīdzināt Vasmaņa,

Vilkārses un Grauzdiņa grāmatas ar jaunajām mūzikas mācību grāmatām (A. Fjodorova, R. Maurītis, I. Nelsone) un vērtīborientētu mācīšanās pieeju tajās. Kā arī būtu lietderīgi aptaujāt dažādu novadu un reģionu skolēnus, no 1.-6. klasei, un skolotājus, tāpat vērst uzmanību skolotājiem, kas mūziku pasniedz privātskolās, mūzikas skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs, ne tikai vispārizglītojošās skolās.

Literatūras un avotu saraksts

1. Atkinson J. (2014). *Education, values and ethics in international heritage: learning to respect*. Farnham Routledge.
2. Birzkops, J. I. (1999). *Muzicēšana - labākā intelektuālo spēju attīstītāja*. Zvaigzne ABC.
3. Bite, L. (2020). *Latviešu tautasdziesmu izpēte mūzikas stundās sākumskolas skolēnu vērtībizglītošanā*. [Diplomdarbs, Latvijas Universitāte]. LU noslēguma darbi.
4. Campayo-Muñoz E., Cuervo-Calvo L., Cabedo-Mas A. (2022). An opportunity to develop respect and responsibility through a sociomusical program in a primary school: A case study. *Research Studies in Music Education*, 45(I), 1-15. https://www.researchgate.net/publication/365384307_An_opportunity_to_develop_respect_and_responsibility_through_a_sociomusical_program_in_a_primary_school_A_case_study
5. Coskun K., Kalin U. O., Aydemir A. (2021). Is emotional intelligence correlated with values Among primary schoolers? *Journal of SAGE open*, 11(2). <https://ideas.repec.org/a/sae/sagope/v11y2021i2p21582440211020747.html>
6. Edwards J. (2017). *The Oxford Handbook of Music Therapy*. New York: Oxford University Press.
7. Ellis G. (2013). *Better behaviour through home-school relations: using values-based education to promote positive learning*. London: Routledge, Taylor and Francis Group.
8. Ferrer A. (2017). Ethics within a Spiritual/Metaphysical World view towards Integral value-based Education. Western philosophy: Plato, Kant, Rousseau and Hegel. *Ramon Llull journal of applied ethics*, 8(8), 65-94. <https://www.raco.cat/index.php/rjjae/>
9. Geidžs, N. L., Berliners, D. C. (1999). *Pedagōgiskā psiholoģija*. Zvaigzne ABC.
10. Grauzdiņa, I., Vasmanis, I. (2004). *Mūzika 6. klasei*. Zvaigzne ABC.
11. Hill M. W. (2023). *Solutions to Critical Behavioral Issues in the Classroom*. London: The Guilford Press.
12. Ilari B. (2016). Music in the early years: Pathways into the social world. *Research Studies in Music Education*, 38(1), 23-39.

- [https://www.researchgate.net/publication/299719980 Music in the early years Path ways into the social world](https://www.researchgate.net/publication/299719980)
13. Ilari B. (2018). Musical parenting and Music Education: Integrating Research & Practice. *Journal of National Association for Music Education*, 36(2), 45-52. [https://www.researchgate.net/publication/317784720 Musical Parenting and Music Education Integrating Research and Practice](https://www.researchgate.net/publication/317784720)
 14. Jahanshahi, R., Sanago, A., Jouybari, L. & Akrami, F. (2022). Value-Based Education and Critical Clinical Settings. *Iran Journal of Nursing and Midwifery Research*. 27(27), 81. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8865246/pdf/IJNMR-27-81.pdf>.
 15. Jorgensen R. E. (2021). *Values and Music Education*. Indiana University Press.
 16. Jorgensen R. E (2020). Life, Liberty, and the Pursuit of Happiness: Values for Music Education. *Journal of University of Illinois Press*, 226(226), 66-79. [https://www.researchgate.net/publication/345414852 Life Liberty and the Pursuit of Happiness Values for Music Education](https://www.researchgate.net/publication/345414852)
 17. Kūle, M. (2005). Tradīcijas kā kultūras vērtību nesējas. *Latvijas Vēstnesis*, 116(116). <https://www.vestnesis.lv/ta/id/113217>
 18. Kreutz G., Ott U. O., Teichmann D., Osawa P., Vaitl D. (2008). Using music to induce emotions: Influences of musical preferences and absorptions. *Journal of Music & Research*, 36(I), 101-126. <https://psycnet.apa.org/record/2008-01360-007>
 19. Lehmann C. A. (2007). *Psychology for Musicians*. New York: Oxford University Press USA - OSO.
 20. Lewis, P. & Willer, D. (2017). Does Social Value Orientation Theory Apply to Social Relations? *Journal of Sociological science*, 3(3), 249-262. https://sociologicalscience.com/download/vol-4/march/SocSci_v4_249to262.pdf.
 21. Martins M., Pinheiro P. A., Lima F. C. (2021). Does Music Training Improve Emotion Recognition Abilities? A Critical Review. *Journal of Emotion Review*, 13(3), 199-210. [https://www.researchgate.net/publication/347228969 Does Music Training Improve Emotion Recognition Abilities A Critical Review](https://www.researchgate.net/publication/347228969)
 22. Merwe D. V. L., Habron J. (2015). A conceptual model of spirituality in Music Education. *Journal of Research in Music Education*, 63(I) 47-69.

- https://www.researchgate.net/publication/276124500_A_Conceptual_Model_of_Spirituality_in_Music_Education
23. Miķelsone, I. (2022). Kompetenču pieeja. *Nacionālā enciklopēdija*. <https://enciklopedija.lv/skirklis/162069-kompetenču-pieeja>
 24. Moorthy R., Akwen G. T. (2020). Environmental Ethics through Value-Based Education. *Bangladesh journal of bioethics*, 11(2), 1-9. <https://philpapers.org/rec/MOOEET>
 25. Moorthy, R., Selvadurai, S., Gill, S. S., Gurunathan, A. (2021). Sustainable Societal Peace through the integration of Bioethics Principles and Value-Based Education. *Journal of MDPI*, 13(3266), 2-18. <https://ideas.repec.org/a/gam/jsusta/v13y2021i6p3266-d517935.html>
 26. Nesdale, D. (2004). Developmental changes in children's ethnic preferences and social cognitions. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20(4), 501-519. <https://psycnet.apa.org/record/2013-01993-004>
 27. Prendeville P., Kinsella W. (2022). Ethics, values and Values Based Practice in educational psychology. *Cambridge journal of education*, 52(6), 735-757. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85129205278&origin=inward&txGid=a6fc4afbaf8f5d4420f8ec0a87527f29>
 28. Rapoport A., Yemini M. (2020). Citizenship, identity & education: Re-imagining the contested Terrain. *Journal of Education, Citizenship and Social Justice*, 15(I), 3-9. https://www.researchgate.net/publication/334661379_Citizenship_identity_and_education_Re-imagining_the_Contested_Terrain
 29. Shimshon-Santo A. (2018). "Do our lives matter?" Music, poetry, and Freedom School. *Journal of Education, Citizenship and Social Justice*, 13(3), 256-267. <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/4vqQMjV7/>
 30. Sloboda J. (2005). *Exploring the musical mind*. Oxford University Press.
 31. Sloboda A. J., Davidson W. J., Deliege I. (2011). *Music and the mind: essays in honour of John Sloboda / edited by Irene Deliege*. New York: Oxford University Press.
 32. Swaminathan S., Schellenberg E. G. (2015). Current Emotion Research in Music Psychology. *SAGE Publications*, 7(2), 189-197. <https://psycnet.apa.org/record/2015-12411-018>

33. Thompson F. W. (2009). *Music, thought, and feeling: understanding the psychology of music*. New York: Oxford University Press.
34. Tīruma L. (2011). *Mūzikas žanra izvēles saistība ar cilvēka personības iezīmēm un emocionālo stāvokli*. [Bakalaura darbs, Latvijas Universitāte]. LU noslēguma darbi.
35. Tomlinson M., M. (2013). Literacy and Music in Early Childhood: Multimodal Learnings & Design. *Journal of Sage Open*, 3(3), 1-10. https://www.researchgate.net/publication/258187490_Literacy_and_Music_in_Early_Childhood_Multimodal_Learning_and_Design
36. Tucker, O. G., Powell R. S. (2021). Values, Agency & Identity in a Music Teacher Education Program. *Journal of Music Teacher Education*, 31(1), 23-38. https://www.researchgate.net/publication/353465922_Values_Agency_and_Identity_in_a_Music_Teacher_Education_Program
37. Vasmanis, I., Vilkārse, I. (2006). *Mūzika 4. klasei*. Zvaigzne ABC.
38. Vasmanis, I., Vilkārse, I. (2006). *Mūzika 5. klasei*. Zvaigzne ABC.
39. VISC. (2019). Vērtības - būtiska mūsdienu sabiedrības un arī izglītības daļa. *Skola2030*. <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/zinas/vertibas-butiska-musdienu-sabiedribas-un-ari-izglitibas-dala>.
40. Welch M. P., Steinman-Ward G. (2011). *Advances in social-psychology and music education research*. London: Routledge, Taylor and Francis Group.
41. Welch G., Ockelford A. (2021). *New Approaches in Applied Musicology: a common framework for music education and psychology research*. London: Routledge, Taylor and Francis Group.
42. Whitney H. R. (2014). *Universal design for learning in action: 100 ways to teach all learners*. Maryland: Brookes Publishing.
43. Williamon A., Ginsborg J., Perkins R., Waddell G. (2021). *Performing music research: methods in music education, psychology, and performance science*. New York: Oxford University Press.
44. Wiseman N., Harris N., Lee P. (2016). Lifestyle knowledge and preferences in pre-school children: Evaluation of the *Get Up and Grow* healthy lifestyle education programme. *Health Education Journal*, 75(8), 1012-1024.

https://www.researchgate.net/publication/303535509_Lifestyle_knowledge_and_preferences_in_preschool_children_Evaluation_of_the_Get_up_and_Grow_healthy_lifestyle_education_programme

45. Woody R. H., Sloboda J. A., Lehmann A. C. (2007). *Psychology for Musicians: Understanding and Acquiring the Skills*. New York: Oxford University Press.
46. Zilgalve, M. (1997). *Mūzikas estētiskās sapratnes veidošanās izziņas kontekstā*. [Promocijas darbs]. DSpace, Repository of the University of Latvia.

Pielikumi

1.1. tabula. Vērtības mūzikas mācību grāmatā “Mūzika 4.klasei”

Dziesmas Vērtība		Dzīvība	Civēka ciema	Brtvība	Ģimene	Laulība	Darba tīkums	Daba	Kultūra	Latviešu valoda	Latvijas valsts
Autors	Nosaukums										
M.Pretorijs	<i>Viva LaMusica</i>										
R.M.Šērmans, R.B.Šērmans	<i>Gammas</i>										
Nezināms	<i>Pulksteņi</i>										
L.Van Bēthovens	<i>Es lūdzu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Velc, pelīte, saldu miegu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Aijā, žūžū</i>										
Latviešu tautas rotaļa	<i>Ganīt kumeļus</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Zvirbuli, zvirbuli</i>										
Raimonds Pauls, Rainis	<i>Putniņš uz zara</i>										
Latgaliešu tautas rotaļa	<i>Pinu, pinu sietu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Bēdu manu, lielu bēdu</i>										
I.Vasmanis, E.Treimanis-Zvārgulis	<i>Koncerts</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Mēnestiņis nakti brauca</i>										
Latviešu tautas rotaļa	<i>Saule un mēness</i>										
Franču tautasdziesma	<i>Brāli Jēkab.</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Trīs sidraba upes tek</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Nu ardievu, Vidzemīte</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Visi ceļi guniem pilni</i>										
R.Jermaks, latviešu tautasdziesma	<i>Rīga, Rīga</i>										
Bohēmiešu tautasdziesma	<i>Sīpolu pārdevējs</i>										
J.Porietis, O.Vācietis	<i>Murrājamā dziesmiņa</i>										
R.Pauls, Rainis	<i>Neprātīgs vēlējums</i>										
D.Bortņanks, A.Lūsis	<i>Tās dienas, mirdzošās un skaistās</i>										
F.K.Grūbers, J.Mors, K.J.Veirihs	<i>Klusa nakts, svēta nakts</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Karavīri bēdājās</i>										
R.Rodžerss, O.Hammersteins	<i>Do Re Mi</i>										

1.2. tabula. Vērtības mūzikas mācību grāmatā “Mūzika 5. klasei”

Dziesmas Vērtība		Dzīvība	Cilvēka cieņa	Brīvība	Ģimene	Laulība	Darba tikums	Daba	Kultūra	Latviešu valoda	Latvijas valsts
Autors	Nosaukums										
Latviešu tautasdeja	<i>Es mācēju danci vest</i>										
M.Karēms, V.Salaks	<i>Gamma</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Pirmodienu silta saule</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Spīguļo, saulīt!</i>										
Latviešu tautasdeja	<i>Pērkonītis</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Saulīte</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Strauja, strauja upe tecēj'</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Lēni, lēni Dieviņš brauca</i>										
Latviešu tautasdeja	<i>Sudmaliņas</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Ej, saulīte, drīz pie Dieva!</i>										
K.G.Herings	<i>C-A-F-F-E-E (Kafija)</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Krauklīt's sēž ozolā</i>										
M.Deivids, E.Hofmans, D.Livingstons	<i>Burvju dziesma</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Cekulaina zīle dzied</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Jūriņ' prasa smalku tīklu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Mazs bij' tēva novadiņis</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Sidrabiņa upi bridu</i>										
Amerikāņu tautas rotaļa	<i>Looby Loo</i>										
Čehu tautasdziesma	<i>Dejo, dejo</i>										
A.Virga, G.Račs	<i>Eglīte</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Sidrabiņa lietņš lija</i>										
V.Pūce, I.Zandere	<i>Ziemassvētki Baltajās mājās</i>										
L.Van Bēthovens	<i>Svēta nakts, ak, izlej tu</i>										
R.Pauls, V.Plūdonis	<i>Ziemas ceļa idille</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Es redzēju jūriņai</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Kade pārņāksi, bāleliņ?</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Saulīt' vēlu vakarāi</i>										
R.Pauls, J.Peters	<i>Anno Domini</i>										
Vācu tautasdziesma	<i>Medības</i>										

Latviešu tautasdziesma	<i>Nāc nākdamis, Metenīti</i>										
Latviešu tautasdeja	<i>Rugāju plācenītis</i>										
G.Račs, R.Pauls	<i>Es vēlos</i>										
Norvēģu tautasdziesma, Z.Purvs	<i>Spēlmanis Pērs</i>										
I.Vasmanis, J.Osmanis	<i>Noklausīta saruna</i>										
A.Sirmais, D.Bitēna- Sirmā	<i>Olalā!</i>										
Latviešu tautasdziesma, E.Meļngailis	<i>Āži blāva aplokāi</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Piekūst manas kājas, rokas</i>										
Amerikāņu tautasdziesma	<i>She'll be comin' round the mountain</i>										
I.Vasmanis, J.Simbārdis	<i>Š.</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Rikšiem bērit' es palaidu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Neviens putniņš tā nepūta</i>										
S.Mence, A.Pilsums	<i>Dod, Dieviņi</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Svētdien agri bārenīte</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Māte savas meitas sauca</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Upe nesa ozoliņu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Zīlota, zaļota saulīte lēca</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Div' pļaviņas es noplāvu</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Līgo, Jānīt</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Skani, skani, bērzu birze</i>										
Kopā:		1	4	0	17	2	16	30	31	2	6

1.3. tabula. Vērtības mūzikas mācību grāmatā “Mūzika 6. klasei”

Dziesmas Vērtība		Dzīvība	Cilvēka cieņa	Brīvība	Ģimene	Laulība	Darba tikums	Daba	Kultūra	Latviešu valoda	Latvijas valsts
Autors	Nosaukums										
Latviešu tautasdziesma	<i>Pie Dieviņa gari galdi</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Ik vakara dziedāt gāju</i>										
S.Šlihtings	<i>Skorder's sēž uz aku</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Caur sidraba birzi gāju</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Dziedat, meitas, vakarāi</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Kālabad galdiņam</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Laiž, māmiņa, istabā</i>										
Meksikāņu tautasdziesma	<i>La cucaracha</i>										

R.Kaupers, R.Ūdris	<i>Welcome to my country</i>										
Latviešu tautasdziesma, J.Graubiņš	<i>Trīcēj' kalni, skanēj' meži</i>										
Latviešu tautasdziesma	<i>Sasala jūrīna</i>										
17.gs. kanons	<i>Klau, tālu zvanu atbalss skan!</i>										
J.Haidns	<i>Lai katrs savu darbu zin</i>										
R.Pauls, J.Peters	<i>Nepareizā dziesma</i>										
U.Marhilēvičs, G.Račs	<i>Tikai tā</i>										
	Kopā:	7	7	0	11	3	5	25	37	2	6

Vērtīborientēta pieeja dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā!

Labdien!

Esmu Latvijas Universitātes 4.kursa studente, Annija Pallo, "Sākumizglītības skolotājs" programmā. Bakalaura darba ietvaros, veicu pētījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā.

Aptauja ir anonīma, tās aizpildīšana prasīs ne vairāk kā 10 minūtes! Paldies, ka veltīji laiku!

Norādiet infomāciju par sevi

Klase	
-------	--

1. Kas, tavuprāt, ir vērtība?

2. Atzīmē, cik lielā mērā piekrīti dotajiem apgalvojumiem.

Apgalvojums	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājums par ģimeni						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu						

Apgalvojums	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu						

3. Kas, tavuprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

4. Atzīmē, cik ļoti piekrīti dotajiem apgalvojumiem.

Apgalvojums	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Apgūstot dziesmas mūzikas stundās, es aktualizēju ģimeni kā vērtību						
Apgūstot dziesmas mūzikas stundās, es aktualizēju dabu kā vērtību						
Apgūstot dziesmas mūzikas stundās, es aktualizēju kultūru kā vērtību						
Apgūstot dziesmas mūzikas stundās, es aktualizēju darba tikumu kā vērtību						
Apgūstot dziesmas mūzikas stundās, es aktualizēju cilvēka cieņu kā vērtību						

5. Sakārto vērtības (1 - vissvarīgākā, 5 - vismazāk svarīgākā).

	Daba
	Darba tikums
	Ģimene

Kultūra

Latvijas valsts

6. Kāpēc ir nepieciešama vērtību aktualizēšanu mūzikas stundās?

.....

.....

.....

7. Kā iespējams ar dziesmu palīdzību aktualizēt vērtības mūzikas stundās?

.....

.....

.....

3. pielikums
Vecāku atļauja skolēnu dalībai pētījumā

_____ .klases skolnieka/ces

Skolnieka/ces

vārds, uzvārds

Vecāka/aizbildņa

vārds, uzvārds

Atļauja

Atļauju savam bērnam _____ (vārds, uzvārds) piedalīties Latvijas Universitātes studentes, Annijas Pallo, bakalaura darba izstrādātajā aptaujā „Vērtīborientēta mācīšanās pieeja dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā“ šā gada novembrī un decembrī.

Datums, laiks

Paraksts

Aizpildīta vecāku atļauja skolēnu dalībai pētījumā

4 .klases skolnieka/ces

Skolnieka/ces vārds, uzvārds

Vecāka/aizbildņa vārds, uzvārds

Atļauja

Atļauju savam bērnam [redacted] (vārds, uzvārds) piedalīties Latvijas Universitātes studentes, Annijas Pallo, bakalaura darba izstrādātajā aptaujā „Vērtīborientēta mācīšanās pieeja dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā“ šā gada novembrī un decembrī.

Datums, laiks 26.11.23.

Paraksts [redacted]

1. Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācāt mūziku?
2. Kas, Jūsaprāt, ir vērtība?
3. Vēlos, ka novērtējat, cik lielā mērā piekrītat dotajiem apgalvojumiem.

·Apgalvojumus lasīšu, un Jūs novērtējat 1-pilnībā piekrītu, 6-pilnībā nepiekrītu.

	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājums par ģimeni						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tīkumu						
Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu						

4. Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?
5. Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apguvē?
6. Kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?
7. Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

Intervijas mērķis: Iepazīties ar skolotāju redzējumu un skatījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apguvē.

Intervējamais: Mūzikas skolotāja M1

Intervētājs: bakalaura darba autore Annija Pallo

Intervijas datums: 2023. gada 6. Decembris

Intervijas laiks: 17.00-17.40

J: Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācāt mūziku?

A: Labdien, man ir patiess prieks būt un atbildēt uz šiem jautājumiem. Šobrīd es mūziku mācu no 1. klases līdz pat 6. klasei.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtība?

A: Manuprāt, vērtība ir kaut kas tāds, ko mēs nevaram izmērīt, kam nav cena, un ko nevar nopirkt veikalā. Vērtība ir kaut kas garīgs, dvēselisks, piemēram, ģimene ir mana vērtība, darbs ir vērtība, dzīvība ir vērtība, patriotisms ir vērtība, kultūra, it īpaši māksla un mūzika ir vērtība.

J: Šajā brīdī es lasīšu 5 apgalvojumus, Jūsu uzdevums būs novērtēt, cik daudz piekrītat vai nepiekrītat, izteiktajam apgalvojumam. *Tā tad iespējas ir - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.*

Tā tad pirmais apgalvojums „Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru“.

A: Šim apgalvojumam es pilnībā piekrītu. Mūzika pati jau ir sastāvdaļa no kultūras daudzajām izpausmēm, pavisam noteikti, vismaz reizi vienā mācību stundā, izdodas aktualizēt jautājumus par kultūru.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par ģimeni.

A: Es drīzāk piekrītu šim apgalvojumam. Ne katrā klasē ir iespēja, runāt tik bieži par ģimeni vai aktualizēt jebkādu jautājumu par ģimeni. Izteiktā šobrīd tas ir parādījies 4. klasē, kur mācību gads iesākas ar tēmu „Šūpuļdziesmas“. Šīs tēmas ietvaros, skolēniem ir jāveic

neliels pētījums, kurā tad izpēta šūpuļdziesmas, ko bērniībā dzirdēja un dziedāja skolēnu vecāki, un kādas šūpuļdziesmas zina paši skolēni. Savukārt 5. klasē vairāk tiek vērsta uzmanība mūzikas vēsturei, tieši latviešu profesionālās mūzikas pamatlicējiem. Tātad tur mazāk tiek pieminēta ģimene.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu.

A: Šim apgalvojumam es pilnībā piekrītu. Daba ir vērtība, kas tiek pieminēta tik daudzās dziesmās, it īpaši latviešu tautasdziesmās. Pārrunājot dziesmu tekstus, sanāk arī aktualizēt jautājumus par dabu. Piemēram, es strādāju skolā, kas ir mazā ciematā, klases telpā ir daudz logi un ir viegli redzēt dabas procesus, kas notiek apkārt. Bieži pat stundas laikā sanāk izsaukties un vērst skolēnu uzmanību uz to, kas notiek ārā. Tādā veidā arī tiek pārrunāts, kāda vērtība ir dabai, kāpēc tā ir svarīga, nepieciešama un nozīmīga ikdienas sastāvdaļa.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu.

A: Piekrītu. Manuprāt, mūzikas stundās nav izdevies bieži un aktīvi runāt par darba tikumu. Šī vērtība vairāk tiek aktualizēta caur strādāšanu, projektu veidošanu un komponēšanu, kas kļūst aktuālāks tieši piektajā un sestajā klasē, un vēl vecākās klasēs.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

A: Pilnībā piekrītu. Mūzikas stundās, un man liekas, ka jebkurā citā stundā, skolēniem ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

A: Manuprāt, vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās, ir pieeja caur ko skolēni padziļināti aktualizē un redz vērtības, ne tikai tās redz, bet arī veicina prasmi kā šīs vērtības pielietot ikdienā. Neviļus, lasot dziesmu tekstus, klausoties komponistu un izpildītāju dzīves stāstos, skolēni aktualizē tradicionālās vērtības.

J: Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apguvē?

A: Man mūzikas stundās visbiežāk sanāk pieminēt cilvēka cieņu, kā vērtību, tāpat arī kultūru. Cilvēka cieņa, manuprāt, ir ļoti nozīmīga, kad skolēniem ir iespēja spēlēt kādu instrumentu, uzstāties vai prezentēt savu veikumu. Tad pavisam noteikti, ir svarīgi atcerēties, ka katrs mēs esam tikai cilvēks. It īpaši skolās, kurās nav mūzikas novirziens vai padziļināta mūzikas apguve, bieži ir skolēni, kas neprot spēlēt instrumentus, tātad nevar sagaidīt, ka viss izdosies precīzi, skanīgi un baudāmi ausīm.

J: Kāpēc, Jūsprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?

A: Manuprāt, vērtību aktualizēšana mūzikas stundās veicina skolēnu izaugsmi, tā palīdz saskatīt pasauli no citas perspektīvas, citu cilvēku skatījuma. Vērtības palīdz novērtēt to, kas jau ir, nevis tikai to, ko vēlamies sasniegt un saņemt.

J: Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

A: Manuprāt, mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību ir visvieglāk aktualizēt vērtības. Dziesmas dziedot, tiek vērsta uzmanība ne tikai melodiskajam skanējumam, bet arī dziesmu tekstam. Tas tiek pārrunāts, uzdodot atvērtos jautājumus, pārrunājot dažādas situācijas, dzīves pieredzes. Tāpat vērtības tiek pieminētas arī tad, kad dziesma ir jāizpilda vai dziesma ir jāattēlo, kā mākslas veids - uzzīmē savas sajūtas, izveido sajūtu gleznu.

Paldies par interviju!

Intervijas transkripcija ir saskaņota ar intervējamo.

Intervijas mērķis: Iepazīties ar skolotāju redzējumu un skatījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apgūvē.

Intervējamais: Mūzikas skolotāja M2

Intervētājs: bakalaura darba autore Annija Pallo

Intervijas datums: 2023. gada 6. Decembris

Intervijas laiks: 19.00-19.40

J: Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācat mūziku?

A: Mūziku pats esmu mācījis no pirmās līdz sestajai klasei. Lai gan šobrīd aktīvi nemācu nevienu skolēnu, esmu izvēlējos doties nedaudz pasīvākās darba iespējās, taču ir nācies vadīt mūzikas stundas un kultūras pamatus no pirmās līdz pat divpadsmitajai klasei.

J: Kas, Jūsuprāt, ir vērtība?

A: Manuprāt, vērtība ir gadu gaitā izsijāta, no paaudzēm nodota atziņa, tikums un viedums. Vērtības pamatlicējiem būtu jābūt vecākiem, vecvecākiem, skolai un sabiedrībai kopā. Manuprāt, arī pati ģimene ir vērtība, zināšanas ir vērtība, dzīvība ir vērtība, darbs, cieņa pret citiem. Lai gan arī to varētu – uzskatīt par attieksmi un rakstura iezīmi.

J: Šajā brīdī es lasīšu 5 apgalvojumus, Jūsu uzdevums būs novērtēt, cik daudz piekrītat vai nepiekrītat, izteiktajam apgalvojumam. *Tā tad iespējas ir - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.*

Tā tad pirmais apgalvojums „Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru“.

A: Šim apgalvojumam es pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par ģimeni.

A: Arī pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu.

A: Piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu.

A: Pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

A: Drīzāk piekrītu.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

A: Manuprāt, tā ir mācīšanās, kas sevī ietver visu vērtību spektru un īstā mirklī akcentē vajadzīgo, to nostiprinot.

J: Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apgūvē?

A: Praktiski jau visas piecas iepriekš minētās vērtības tiek akcentētas un pieminētas mūzikā. Gan tautas dziesmās, gan klasiskajā mūzikā un dziesmās, tiek izteikta vērtība un mazvērtīgais, kas savā zināmā, neirolingvistiskās programmēšanas veidā, ierakstās jaunā cilvēka apziņā un zemapziņā. Visvairāk – ģimene, cilvēka cieņa un darba tikums, taču pati mūzika jau ir daļa kultūras un, protams, ka tiek pieminēta arī daba.

J: Kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?

A: Manuprāt, vērtības ir nepieciešams aktualizēt, lai cilvēku, it īpaši skolēnu dzīves nebūtu bezjēdzīgas un tukšas, ja vērtības netiek aktualizētas, tad vērtību joma tiek aizpildīta ar tukšumu. Tukšums, šis garīgais tukšums, kas nekad nepaliek kā tukšums, jo katra apziņas joma tiek aizpildīta ar kaut ko. Ja nav vērtība, tad veidojās šajā jomā atkritumi un atkarības.

J: Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

A: Manuprāt, dziesmas teksts ietver vērtību un mūzikas skaņas kopā. Vērtības papildina mūzikas skaņas, dziesmas teksts tieši izceļ vērtības. Līdz ar ko, mācot mūziku un dziesmu, iespēja atklāt gan vērtību, gan mazvērtīgo.

Paldies par interviju!

Intervijas transkripcija ir saskaņota ar intervējamo.

Intervijas mērķis: Iepazīties ar skolotāju redzējumu un skatījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apgūvē.

Intervējamais: Mūzikas skolotāja M3

Intervētājs: bakalaura darba autore Annija Pallo

Intervijas datums: 2023. gada 7. Decembris

Intervijas laiks: 16.10-16.30

J: Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācāt mūziku?

A: Mūziku šobrīd mācu 1., 2. un 3. klasei, manuprāt, vērtība ir bērniem palīdzēt iemīlēt mūziku un vērst viņu uzmanību aktualitātēm mūzikā.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtība?

A: Manuprāt, vērtība ir kaut kas tāds, ko nevaram sataustīt un notvert. Tas ir kaut kas garīgs, tāds dvēselisks un vārdiem neizsakāms. Piemēram, varu pateikt, ka man ir ģimene, taču vārdos nav

J: Lasīšu 5 apgalvojumus, Jūsu uzdevums būs novērtēt, cik daudz piekrītat vai nepiekrītat, izteiktajam apgalvojumam. *Tā tad iespējas ir - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.*

Tā tad pirmais apgalvojums „Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru“.

A: Šim apgalvojumam varu teikt, ka pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par ģimeni.

A: Piekrītu. It īpaši, kad tuvojas svētki vai kādi, ar ģimeni saistīti pasākumi.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu.

A: Piekrītu. Daba ir visapkārt mums. Daba ir vērtība, kas katru dienu mums ir acu priekšā, tikai nespējam to novērtēt. Par to arī bieži runājam ar skolēniem.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu.

A: Nepiekrītu. Man mūzikas stundās nav bijusi iespēja runāt par darba tikumu. Esam pieminējuši čaklumu un strādīgumu, bet to vairāk nekā rakstura īpašību, ne tik ļoti kā vērtību.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

A: Piekrītu.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

A: Manuprāt, vērtīborientēta mācīšanās ir pieeja, ar kuras palīdzību padziļināti tiek vērsta uzmanība vērtībām, it īpaši tradicionālajām vērtībām.

J: Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apguvē?

A: Bieži mūzikas stundās aktualizēju vērtības, kas ir Latvijas valsts, kultūra un daba. Šīs ir tādas aktuālākās.

J: Kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?

A: Manuprāt, ar dziesmas palīdzību, neviļus skolēnos tiek aktualizētas dažādas vērtības. Bērniem patīk dziesmas, tās viegli uztver un tekstu ir viegli pārrunāt un uztvert.

J: Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

A: Manuprāt, daudzās latviešu dziesmās ir iekļautas tradicionālās vērtības, piemēram, Latvijas himna, visnotaļ piemin vērtības - Latvijas valsts, daba un kultūra. Dziesmas apguves rezultātā, tiek izrādīta cieņa pret Latvijas valsti un citiem cilvēkiem, piemēram, spilgti parādās vērtība cilvēka cieņa vai cieņa pret valsti, kad himnas laikā vienkārši pieceļamies un stāvam kājās, dziedot.

Paldies par interviju!

Intervijas transkripcija ir saskaņota ar intervējamo.

Intervijas mērķis: Iepazīties ar skolotāju redzējumu un skatījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apgūvē.

Intervējamais: Mūzikas skolotāja M4

Intervētājs: bakalaura darba autore Annija Pallo

Intervijas datums: 2023. gada 7. Decembris

Intervijas laiks: 16.35-17:05

J: Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācāt mūziku?

A: Labdien! Mūziku pasniedzu no trešās klases līdz sestajai klasei.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtība?

A: Izklausiēsies dīvaini, taču, manuprāt, vērtība ir kaut kas tāds, kam nav vērtība vai arī to nevar noteikt. Manuprāt, mūzikai ir ļoti liela vērtība. Tiek attīstīta muzikālā dzirde, skolēniem un ikvienam tiek uzlabots garastāvoklis, klausoties mūziku. Tāpat arī dzīvība ir vērtība, ģimene, darbs, izglītība un zināšanas arī ir vērtība.

J: Lasīšu 5 apgalvojumus, Jūsu uzdevums būs novērtēt, cik daudz piekrītat vai nepiekrītat, izteiktajam apgalvojumam. *Tānad iespējas ir - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.*

Tānad pirmais apgalvojums „Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru“.

A: Pilnībā piekrītu. Arī mūzika ir daļa no kultūras.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par ģimeni.

A: Pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu.

A: Pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu.

A: Piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

A: Pilnībā piekrītu. Manuprāt, cilvēka cieņa ir vērtība, kas tiek pieminēta un, aktualizēta katrā mācību stundā, ne tikai mūzikā.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

A: Manuprāt, vērtīborientēta mācīšanās pieeja mūzikas stundā, parādās stundas plānojumā, ka tas tiek ļoti virzīts uz skolēniem, pašvadītu mācīšanos, perfekts stundas plānojums.

J: Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apgūvē?

A: Dziesmu apgūvē visbiežāk sanāk pieminēt šādas vērtības - Latvijas valsts, daba, ģimene. Domājot par nesenākajiem svētkiem Latvijas valsts svētkiem. Ar katru klasi apgūvām vismaz divas latviešu dziesmas. Pavisam noteikti, viena no tām bija latviešu tautasdziesma. Šobrīd, kad gatavojamies Ziemassvētkiem un Ziemassvētku pasākumiem, koncertiem, arī tiek pieminēta ģimene kā vērtība, un arī daba, protams.

J: Kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?

A: Manuprāt, mūzika ir liela dzīves sastāvdaļa. Tā palīdz skolēna fiziskajai attīstībai, nozīmīgi bērniem, it īpaši no pirmās līdz pat trešajai klasei, kad sākās pirmās skolas gaitas, kad notiek tādas lielākas pārmaiņas bērna dzīvē un ikdienā.

J: Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

A: Manuprāt, vērtību apguve caur dziesmām ir pats vienkāršākais veids, kā bērniem aktualizēt vērtības. Jau kopš bērnības skolēni ir mācījušies tautasdziesmas, šūpuļdziesmas, kurās tiek pieminētas un aktualizētas tradicionālās latviešu vērtības. Dziesmas uzrunā skolēnus, patīkamās melodijas ir arī vieglāk apgūt un iemācīties.

Paldies par interviju!

Intervijas transkripcija ir saskaņota ar intervējamo.

Intervijas mērķis: Iepazīties ar skolotāju redzējumu un skatījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apgūvē.

Intervējamais: Mūzikas skolotāja M5

Intervētājs: bakalaura darba autore Annija Pallo

Intervijas datums: 2023. gada 7. Decembris

Intervijas laiks: 17:15-17:45

J Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācāt mūziku?

A: Mūziku mācu no pirmās līdz pat divpadsmitajai klasei. Mūsu skolā mūzikas stundas ir arī vidusskolā. Tāpat mācu arī vairākus ansambļus, gan vokālos, gan instrumentālos.

J: Kas, Jūsuprāt, ir vērtība?

A: Vērtība ir kaut kas tāds, kas noder tālākajā dzīvē, kas māca, kā attiekties pret citiem, ko es vēlos, lai citi pret mani ievēro. Vērtības iemāca ģimenē, tātad tas ir kaut kas, kas nāk no ģimenes. Arī manā gadījumā tās ir kristīgās vērtības.

J: Lasīšu 5 apgalvojumus, Jūsu uzdevums būs novērtēt, cik daudz piekrītat vai nepiekrītat, izteiktajam apgalvojumam. *Tātad iespējas ir - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.*

Tātad pirmais apgalvojums „Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru“.

A: Pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par ģimeni.

A: Pilnībā piekrītu.

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu.

A: Pilnībā piekrītu

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu.

A: Pilnībā piekrītu

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

A: Pilnībā piekrītu

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

A: Vērtīborientēta mācīšanās pieeja - tautasdziesmas ļoti palīdz apgūt vērtības un arī attieksmi pret dabu, kultūru, citiem, valsti, ģimeni. Palīdz aktualizēt vērtības, kas ir aktuālas vēl joprojām, nevis bija pirms 100 gadiem aktuālas. Parāda skolēniem, kā vajadzētu rīkoties un arī kā nevajadzētu rīkoties. Vērtīborientēta mācīšanās vēl ir pieredze, ko nodod tālāk caur dziesmām. Instrumenta spēles apguvē parādās arī cieņa pret citiem, klausīties, uz klausīt. Izturēties ar cieņu pret citu instrumentiem un savu instrumentu.

J: Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apguvē?

A: Visbiežāk pieminu cieņu pret citiem, paklausību, darba tikumu, labu attieksmi.

J: Kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?

A: Bieži ģimenē neiemāca daudz vērtības, tāpēc, manuprāt, nepieciešams, ka vismaz mūzikas stundās pieminam vērtības un tās varam nodot tālāk saviem bērniem. Manuprāt, tas vairs nav tik aktuāli ģimenēs, it īpaši cieņa netiek izrādīta. Pietrūkst paaudžu pārmantotība, mūsdienās tas vairs nav tik izplatīts un redzams apkārt. Tāpēc nepieciešams, ka caur dziesmām mēs varam apgūt dažādas vērtības. Jo īpaši pārrunājot dziesmu tekstus, pārrunājot to, kā mēs saprotam un uztveram to, kas ir izteikts dziesmās. Pārrunājot, kā attiecamies pret instrumentiem, priekšmetiem.

J: Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

A: Manuprāt, tieši dziesmās vērtības tiek aktualizētas visvairāk. Arī mūsdienu dziesminieki un komponisti visbiežāk raksta par ģimene vai dabu, par mīlestību un cilvēku cieņu, par dabas skaistumu, par cilvēka iekšējo pasauli, par Latviju un latvietību, par Latvijas saglabāšanu un attieksmi pret savu zemi. Ieliek patriotismu un it īpaši cieņu pret savu valsti.

Paldies par interviju!

Intervijas transkripcija ir saskaņota ar intervējamo.

Intervijas mērķis: Iepazīties ar skolotāju redzējumu un skatījumu par vērtīborientētu mācīšanās pieeju mūzikas stundās dziesmu apgūvē.

Intervējamais: Mūzikas skolotāja M6

Intervētājs: bakalaura darba autore Annija Pallo

Intervijas datums: 2023. gada 7. Decembris

Intervijas laiks: 18:00-17:30

J: Lūdzu, pastāstiet, kādām klasēm mācāt mūziku?

A: Labdien! Labprāt, atbildēšu uz Jūsu jautājumiem. Mūziku mācu šobrīd no 4. līdz 5. klasei.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtība?

A: Manaprāt, vērtība ir tas, kas tiek atzīts par labu, par noderīgu un svarīgu. Tas ir kaut kas tāds, kas ir pieņemts sabiedrībā, atzīts kā labs.

J: Lasīšu 5 apgalvojumus, Jūsu uzdevums būs novērtēt, cik daudz piekrītat vai nepiekrītat, izteiktajam apgalvojumam. *Tātad iespējas ir - pilnībā piekrītu, drīzāk piekrītu, piekrītu, nepiekrītu, drīzāk nepiekrītu, pilnībā nepiekrītu.*

Tātad pirmais apgalvojums „Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par kultūru“.

A: Pilnībā piekrītu

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par ģimeni.

A: Pilnībā piekrītu

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par dabu.

A: Pilnībā piekrītu

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par darba tikumu.

A: Pilnībā piekrītu

J: Mūzikas stundās man ir iespēja aktualizēt jautājumus par cilvēka cieņu.

A: Pilnībā piekrītu. Mūzikas stunda jau ir tāda, kur tiešām jebkuru dziesmu vari pielāgot, aktualizējot šīs vērtības. Neņemot vērā, vai šī dziesma un teksts ir tikai to vienu vērtību, vai par to var aizrunāties.

J: Kas, Jūsaprāt, ir vērtīborientēta mācīšanās mūzikas stundās?

A: Tā būs stunda, kuras centrā būs vēlme apgūt un aktualizēt šīs vērtības. Varbūt ne tādā tiešā veidā, sakot, ka tagad mācīsimies par vērtībām, bet tādā nepiespiestā un ne-uzbāzīgā gaisotnē, skolēniem ir iespēja aktualizēt dažādas vērtības.

J: Kādas vērtības visbiežāk pieminat mūzikas stundās dziesmu apgūvē?

A: Mīlestība pret dzimteni, vietu, kur dzīvo. Par dabu, par tikumiem, labu un vēlamu uzvedību, arī, pieminot to, kas ir nevēlama uzvedība. Arī ģimene tiek pieminēta, daba, mīlestība pret dzimteni.

J: Kāpēc, Jūsaprāt, ir nepieciešama vērtību aktualizēšana mūzikas stundās?

A: Vērtības ir nepieciešams aktualizēt jebkurā stundā, it īpaši esot kopā un socializējoties, tās tiek apgūtas netiešā veidā

J: Kā iespējams aktualizēt vērtības mūzikas stundās, ar dziesmu palīdzību?

A: Manuprāt, tieši mūzikas stundas ir ļoti labs pamats, kur var pārrunāt vērtības un to nozīmi, katra skolēna ikdienā un dzīvē. Kā ar dziesmu palīdzību? Noteikti pārļausot dziesmu tekstus, izprotot to, ko autors ir mēģinājis pateikt, tāpat arī uzzinot dziesmas rašanās stāstu, kāpēc tā ir radusies, kā tā tiek izpildīta vai kur tā tiek izpildīta.

Paldies par interviju!

Intervijas transkripcija ir saskaņota ar intervējamo.

12. pielikums.
Vērtību klasifikācija (1-vissvarīgākā, 5-vismazāk svarīgākā)

Vērtības	1	2	3	4	5
Daba	6	10	11	8	17
Darba tikums	0	7	16	18	11
Ģimene	40	8	0	3	1
Kultūra	3	4	9	18	18
Cilvēka cieņa	3	23	16	5	5

Bakalaura darbs “Vērtīborientēta mācīšanās pieeja dziesmu apgūvē mūzikas stundās sākumskolā” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: Annija Pallo

(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: Dr.paed. Ligita Stramkale

2023. gada rudens semestris

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)